

Tandemleren

Resultaatgericht toepassen

Onderzoek voor Algemeen Pedagogische Minor

Saskia Berghuijs
20070145
Stenden Hogeschool

Auteur	<i>Saskia Berghuijs</i>
Titel	<i>Tandemleren</i>
Ondertitel	<i>Resultaatgericht toepassen</i>
	<i>Onderzoek voor Algemeen Pedagogische Minor</i>
School	<i>Stenden Hogeschool, Pabo Meppel</i>
Opdrachtgever	<i>Harry Witte</i>
Plaats	<i>Meppel</i>
Datum	

Samenvatting

Ik liep stage op een school waar wordt gewerkt met tandemleren en dit kende ik nog niet. Ik was benieuwd naar wat tandemleren was en wat de theorie erachter was, maar ook hoe ik dit het best kon gaan toepassen in mijn (combinatie)groep. Ik ben in de theorie gedoken over tandemleren, maar ook over sociaal-emotionele ontwikkeling. Op deze manier wilde ik voor mezelf al een link gaan leggen tussen deze twee onderwerpen: Hoe kun je het tandemleren het best inzetten voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van leerlingen? Maar na het lezen van theorie was ik ook erg benieuwd hoe je het tandemleren dan het best in kon zetten gericht op het resultaat voor rekenen en taal. Het gedeelte over het toepassen in een combinatiegroep komt naar voren omdat ik de opdrachten heb uitgevoerd in een combinatiegroep.

Tandemleren

Tandemleren is een vorm van coöperatief leren. Coöperatief leren, wordt ook wel samenwerkend leren genoemd. Bij het tandemleren gaat het er dan om dat kinderen in tweetallen, met een bepaalde werkvorm, samenwerken.

Basiskenmerken van coöperatief leren (en dus ook van tandemleren) zijn:

Positieve wederzijdse afhankelijkheid: De kinderen moeten tijdens de opdracht het gevoel dat ze elkaar nodig zijn. Iedereen kan zijn of haar input kwijt.

Individuele verantwoordelijkheid: Het doel van de samenwerking moet zijn dat iedereen er beter van wordt. Iedereen weet dat ze individueel verantwoordelijk zijn voor eigen taken. Iedereen moet ook zijn eigen inbreng kunnen verantwoorden.

Directe interactie: De opdracht die de kinderen krijgen zorgt ervoor dat de kinderen met elkaar gaan praten. Interactie is heel belangrijk.

Sociale en communicatieve vaardigheden: Om goed te kunnen samenwerken moeten kinderen over samenwerkingsvaardigheden beschikken of hier aan werken.

Evaluatie op product en proces: Het is belangrijk dat de kinderen met elkaar bespreken hoe het is gegaan. Voornamelijk in het groepje waar ze mee hebben gewerkt. Reflecteren zorgt ervoor dat het groepsproces steeds beter gaat verlopen.

Bij het uitvoeren van de tandemopdrachten wordt er gewerkt aan verschillende vaardigheden. Basisvaardigheden, voorgezette –en gevorderde vaardigheden. Met jongste kinderen wordt voornamelijk gewerkt aan de basisvaardigheden en dit wordt steeds verder opgebouwd. Door de kinderen veel te laten samenwerken, maar ook te laten praten over het samenwerken, bevordert dit het willen en kunnen van samenwerken bij (jonge) kinderen.

Al eerder onderzochte effecten van het toepassen van coöperatief leren/tandemleren in het onderwijs zijn:

- De positieve onderlinge afhankelijkheid: Doordat er samen moet worden gewerkt om erkenning te krijgen, een beloning te ontvangen of met de groep succes te ervaren.
- Individuele verantwoordelijkheid en individuele prestatie: Omdat kinderen samenwerken met gedifferentieerde taken is er sprake van vooruitgang in prestaties. Zou dit er niet zijn, dan is er nauwelijks sprake van vooruitgang in prestaties.

Sociaal-emotionele ontwikkeling

Sociaal-emotionele ontwikkeling houdt in "aangaan van relaties met andere mensen". De relaties met andere mensen, de mate waarin deze relaties als prettig worden ervaren, de gevoelens en gedachten die deze relaties oproepen, de manier waarop we met anderen omgaan en hoe we ons daarbij voelen, kunnen we beschouwen als het domein van de sociaal-emotionele ontwikkeling.¹

Sociaal-emotionele ontwikkeling is onder te verdelen in drie begrippen:

1. Sociaal: Dit heeft betrekking op relaties tussen personen. Van nature zijn mensen actief en sociaal. Dit is een van de basisbehoeften van mensen.
2. Emotioneel: Dit heeft te maken met de gemoedstoestand van iemand. De manier van het emotioneel verwerken van gevoelens en gedachten die relaties oproepen verschillen per persoon.
3. Ontwikkeling: Dit houdt in dat je een proces doorgaat. Er wordt geleerd van ervaringen en situaties in het leven.

Ieder mens ontwikkelt zich vanuit psychologische basisbehoeften.² Als deze basisbehoeften goed worden gevoed dan zal iemand heel evenwichtig en gemotiveerd zijn. Volgens L. Stevens³ zijn er drie fundamentele basisbehoeften: Autonomie, competentie en goede relaties

Sociale vaardigheden zijn de gedragingen die in een sociale context de voortgang van de interactie mogelijk maken. Deze vaardigheden hebben dan als doel: iets gedaan krijgen, mogen meedoen, contact krijgen met iemand. Voor sociale vaardigheden zijn er meer aspecten. Het gedrag dat kinderen laten zien heeft meer om handen dan alleen datgene dat ze laten zien. De aspecten die daarbij een rol spelen zijn:

- Sociaal gedrag → het kunnen handelen
- Sociale cognitie → begrip en inzicht
- Sociale attitude → houding ten opzichte van jezelf en anderen

¹ Pedagogisch klimaat & sociaal-emotionele ontwikkeling – reader Algemene Pedagogische Minor

² Pedagogisch klimaat & sociaal-emotionele ontwikkeling – reader Algemene Pedagogische Minor

³ L. Stevens (1994) Over het vakmanschap van de leraar. Onderwijsproblemen.

Conclusie

De vraag die centraal staat in dit onderzoek is:

Hoe kan ik tandemleren het beste inzetten in een combinatiegroep, gericht op resultaat en op sociaal-emotionele ontwikkeling?

Na mijn theoretische verdieping en heb ik verschillende tandemopdrachten uitgevoerd gericht op resultaat op gebied van taal en rekenen. Deze heb ik vervolgens geanalyseerd. Uit de analyses heb ik conclusies getrokken.

Op het sociaal-emotionele gebied heb ik ook een analyse gemaakt. Deze is gebaseerd op de uitkomsten van SCOL (Sociale Competentie ObservatieLijst). Deze zijn terug te vinden in de bijlagen. Hieruit heb ik ook een conclusie getrokken. Dit was nog vrij lastig. Voor taal en rekenen had ik geen geijkte resultaten, het zijn observaties. Deze kunnen een gekleurd beeld geven. Hier heb ik dus rekening mee moeten houden bij geven van mijn conclusie. Ook het feit dat ik mijn onderzoek alleen heb uitgevoerd in mijn eigen stageklas heeft ervoor gezorgd dat mijn conclusie meer gecompliceerd is. De conclusie die ik kon trekken is gebaseerd op de combinatiegroep waar ik in stond. Of dit dan ook voor andere groepen zo zou gelden is interessant om nog verder te onderzoeken.

Het antwoord op de onderzoeksvraag en dus mijn conclusie is:

Tandemleren kun je het beste inzetten (in groep 1/2b van Mijn stageschool), gericht op resultaat (op gebied van taal en rekenen) door koppels te maken waar tenminste één sterke leerling in zit. Sterke leerlingen halen het niveau van zwakkere leerlingen omhoog, maar ook als er twee sterke leerlingen aan elkaar gekoppeld zijn, zorgen ze er voor dat ze beter presteren. Het maakt hierbij niet uit of de leerling in groep 1 of in groep 2.

Om tandemleren in te zetten om resultaten te behalen op sociaal-emotioneel gebied, maakt het niet uit welke koppels je maakt. Zolang de kinderen met de opdrachten werken aan samenwerkingsvaardigheden, zorgt het ervoor dat de resultaten hiervoor verbeteren. Het samenwerken is een belangrijk onderdeel van de sociaal-emotionele ontwikkeling. Dus hier wordt dan gelijk goed aan gewerkt.

Inhoudsopgave

Inleiding.....	8
Hoofdstuk 1: Achtergrond	9
1.1 Aanleiding voor dit onderzoek.....	9
1.2 Probleemstelling	9
1.3 Hypothese.....	9
1.4 Doelstelling	9
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader.....	10
2.1 Tandemleren	10
2.1.1 Wat is tandemleren?	10
2.1.2 Adaptief onderwijs.....	15
2.1.3 Tandemleren en adaptief onderwijs	17
2.1.4 Werkvormen	17
2.1.5 Effecten van coöperatief leren op schoolprestaties	27
2.2 Sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen.....	28
2.2.1 Sociaal-emotionele ontwikkeling.....	28
2.2.2 Basisbehoeften van kinderen	29
2.2.3 Doelen van sociaal-emotionele ontwikkeling	30
2.2.4 Ontwikkeling sociale vaardigheden	30
2.2.5 Sociale vaardigheden	33
Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet.....	35
3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen	35
3.1.2 Deelvragen	35
3.2 Onderzoeksgroep	35
3.3 Onderzoeksstrategie.....	35
3.3.1 Literatuuronderzoek.....	36
3.3.2 Tandemopdrachten	36
3.3.3 Observeren.....	36

Hoofdstuk 4: Het onderzoek	37
4.1 Het proces en de uitvoering van het onderzoek.....	37
4.1.1 Formuleren van een probleemstelling	37
4.1.2 Opstellen van een hypothese/verwachting	37
4.1.3 Een verkenning uitvoeren	37
4.1.4 Onderzoeksvragen opstellen	37
4.1.5 Onderzoeksgroep definiëren.....	38
4.1.6 Onderzoeksstrategie bepalen	38
4.1.7 Data verzamelen	38
4.1.8 Data analyseren/interpreteren	39
4.1.10 Opbrengsten/uitkomsten bekend maken.....	39
4.2 Logboek.....	40
4.3 Eindreflectie	40
Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen	42
5.1 Conclusies.....	42
5.2 Aanbevelingen	45
Literatuurlijst	46

Samenwerking

*Waar mensen samenwerken
en er geen verschil is
tussen zwakken en sterken*

*Niet één de baas speelt
waar ieder gelijk is
en men een doel deelt*

*Samen verantwoording dragen
ieder naar eigen kracht
daar kan de missie enkel slagen*

- Will Hanssen -

Inleiding

Dit onderzoeksverslag is gemaakt vanuit een pedagogische invalshoek. Het onderzoek gaat over tandemleren. Hier heb ik voor gekozen omdat ik stage loop op een school waar tandemleren veel wordt toegepast en ik hier nog nooit mee had gewerkt. Na wat informatie hierover te hebben gelezen sprak het mij erg aan en wilde ik hier nog wel meer mee gaan doen. Ik wilde graag weten hoe je dit het best kunt inzetten in je (combinatie)groep. Toen ik hier langer over na dacht was dat eigenlijk een te algemene vraag. Dus deze heb ik verder uitgebreid.

Mijn probleemstelling in dit onderzoek is toen geworden: Ik wil tandemleren inzetten in mijn combinatiegroep gericht op resultaat en op sociaal-emotioneel gebied. Daarbij heb ik een aantal doelstellingen opgesteld die ik aan het eind van het onderzoek wil hebben behaald. Dit zijn:

- Aan het eind van dit onderzoek weet ik precies wat tandemleren inhoudt
- Aan het eind van dit onderzoek weet ik hoe je het tandemleren het best kunt inzetten gericht op het resultaat (in een combinatiegroep).
- Aan het eind van dit onderzoek weet ik hoe je het tandemleren het best kunt inzetten voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (in een combinatiegroep).

Deze doelstellingen heb ik behaald. Ik ben een stuk wijzer geworden over het tandemleren. Ook weet ik nu goed hoe ik het tandemleren het best in kan zetten gericht op resultaat en voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Maar dan wel gericht op de groep waar ik het onderzoek in heb gedaan, groep 1/2 b van Mijn stageschool.

In het eerste hoofdstuk van dit verslag is de achtergrondinformatie van dit onderzoek te vinden. Hier heb ik beschreven waarom ik dit onderzoek ben gaan doen, wat mijn probleemstelling is, wat mijn doelen hierbinnen zijn en wat ik verwacht voor uitkomst te krijgen bij dit onderzoek.

Het theoretisch kader staat in hoofdstuk twee. Voor dit deel heb ik theorie gelezen. Natuurlijk is hier theorie terug te vinden over het tandemleren, maar ook ben ik de theorie ingedoken om te lezen over sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen.

In hoofdstuk drie vindt u mijn onderzoeksopzet. Hierin staat mijn onderzoeksvraag en de deelvragen die hieraan gekoppeld zijn. Ook heb ik hier de onderzoeksgroep en onderzoeksstrategie beschreven.

Dan volgt in het vierde hoofdstuk het onderzoek. Hierin is te lezen hoe de uitvoering van mijn onderzoek is verlopen en hoe ik door het proces ben gegaan. Ook is hier mijn eindreflectie te vinden en een logboek.

Het vijfde en laatste hoofdstuk is gewijd aan de conclusie van dit onderzoek en aanbevelingen. De conclusie heb ik geschreven na aanleiding van de antwoorden op mijn onderzoeksvragen.

Hoofdstuk 1: Achtergrond

Hier beschrijf ik de aanleiding van mijn onderzoek. Daarbij heb ik een probleemstelling opgesteld. Hierop volgt een hypothese, dit is wat ik verwacht van dit onderzoek. En tot slot is in dit hoofdstuk te lezen wat de doelstellingen voor dit onderzoek zijn.

1.1 Aanleiding voor dit onderzoek

Ik heb niet lang na hoeven denken over het onderwerp voor mijn onderzoek. Ik loop nu voor het tweede jaar stage op Mijn stageschool en vorig jaar ben ik al een aantal keer tegen de term tandemleren aangelopen. Ik kende dit nog niet en wilde graag weten wat dit precies was. Vorig jaar was ik er niet aan toe gekomen om me hier meer in te verdiepen, dus is dit het moment om dat wel te kunnen doen. Toen ik hier wat over had gelezen kwamen er nog meer vragen bij me op. Ik wil graag weten hoe je dit het best in kunt zetten in een combinatiegroep. Niet alleen om de beste resultaten te halen op het gebied van taal en rekenen, maar ook op het sociaal-emotionele gebied. Ik wil in mijn groep dan ook tandemopdrachten in gaan zetten om dit te gaan onderzoeken.

1.2 Probleemstelling

Op mijn stageschool hebben ze aangegeven dat ik zelf een onderwerp mocht uitzoeken voor mijn onderzoek. Voor mezelf wilde ik het onderzoek wel koppelen aan mijn stage, zodat ik zelf gelijk dingen kan uittesten in de groep en eventuele resultaten gelijk kan opmerken.

Mijn probleemstelling is: *Ik wil tandemleren inzetten in mijn combinatiegroep gericht op resultaat op het gebied van taal en rekenen en op sociaal-emotioneel gebied.*

1.3 Hypothese

Van te voren heb ik al wel een uitkomst bedacht. Ik verwacht dat je tandemleren voor de verschillende doelstellingen op andere manieren in moet zetten. Ik denk dat je op sociaal-emotioneel gebied niet al te verschillende leerlingen aan elkaar moet koppelen. Ik denk dat dat er voor kan zorgen dat een leerling dichtklapt. Maar dat je dus juist leerlingen aan elkaar moet koppelen die goed met elkaar kunnen praten en beide goed aan bod kunnen komen. Zo kan er goed gewerkt worden aan de samenwerkingsvaardigheden. Terwijl als je tandemleren resultaatgericht inzet, denk ik dat het juist goed is om heel verschillende leerlingen aan elkaar te koppelen: sterke aan zwakke leerlingen. De sterke leerling helpt hierbij de zwakke leerling, maar door zelf veel uit te leggen is deze leerling er dan zelf ook weer extra mee bezig.

1.4 Doelstelling

- Aan het eind van dit onderzoek weet ik precies wat tandemleren inhoudt
- Aan het eind van dit onderzoek weet ik hoe je het tandemleren het best kunt inzetten gericht op het resultaat.
- Aan het eind van dit onderzoek weet ik hoe je het tandemleren het best kunt inzetten voor de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

Dit hoofdstuk bevat een theoretisch kader. Hierin is te lezen over tandemleren en over sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen, wat deskundigen erover vertellen, maar ook mijn eigen mening komt hierin naar voren.

2.1 Tandemleren

2.1.1 Wat is tandemleren?

Tandemleren is een vorm van coöperatief leren. Bij coöperatief leren zijn er verschillende manieren om samen te werken. De opdrachten die worden gedaan in tweetallen worden ook wel tandemleren genoemd. Bij tandemleren ligt de nadruk op gelijkwaardige inbreng van twee leerlingen die samen werken aan een opdracht. Tandemleren zorgt dat het welbevinden van kinderen verbetert en dat de kinderen een actieve en gemotiveerde leerhouding krijgen.

Coöperatief leren

Om wat meer uitleg te geven over tandemleren zal ik hier eerst verder in gaan op het coöperatief leren, aangezien tandemleren een onderdeel is van coöperatief leren.

Coöperatief leren is een onderwijsleersituatie waarin kinderen in kleine groepjes op een gestructureerde manier samenwerken aan een leertaak met een gezamenlijk doel. De kinderen die samenwerken zijn niet alleen gericht op hun eigen leren, maar ook op dat van hun groepsgenoten. De kinderen leren met elkaar, maar ook van elkaar. De structuur van de verschillende coöperatieve werkvormen zorgen ervoor dat niet maar een paar kinderen bezig zijn, maar dat ieder kind zijn eigen input heeft. Kinderen zijn met elkaar bezig, in kleine heterogene samengestelde groepen met de uitvoering van een gezamenlijke taak. Een belangrijke voorwaarde voor coöperatief leren is een goed pedagogisch klimaat. Maar door coöperatieve werkvormen in te zetten werk je ook gelijk aan een goed pedagogisch klimaat.

Coöperatief leren moet bestaan uit vijf basiskenmerken. Deze basiskenmerken zijn beschreven door Johnson en Johnson (1994) als:

1. **Positieve wederzijdse afhankelijkheid:** De kinderen moeten tijdens de opdracht het gevoel dat ze elkaar nodig zijn. Iedereen kan zijn of haar input kwijt. Op deze manier zijn ze afhankelijk van elkaar om de opdracht succesvol te maken. Een leerkracht kan dit beïnvloeden door gezamenlijke doelen te formuleren, materialen te verdelen en geven van beloningen.
2. **Individuele verantwoordelijkheid:** Het doel van de samenwerking moet zijn dat iedereen er beter van wordt. Iedereen weet dat ze individueel verantwoordelijk zijn voor eigen taken. Iedereen moet ook zijn eigen inbreng kunnen verantwoorden.
3. **Directe interactie:** De opdracht die de kinderen krijgen zorgt ervoor dat de kinderen met elkaar gaan praten. Interactie is heel belangrijk. Daarom is het belangrijk dat de kinderen bij elkaar zitten, zodat er overlegt kan worden, afspraken gemaakt kunnen worden etc.

4. **Sociale en communicatieve vaardigheden:** Om goed te kunnen samenwerken moeten kinderen over samenwerkingsvaardigheden beschikken. Ze moeten dus weten hoe een groep geleid moet worden, elkaar kunnen vertrouwen, conflicten op kunnen lossen, kunnen communiceren en besluiten kunnen en durven te nemen.
5. **Evaluatie op product en proces:** Het is belangrijk dat de kinderen met elkaar bespreken hoe het is gegaan. Voornamelijk in het groepje waar ze mee hebben gewerkt. Wat ging er goed? Wat kon beter? (tips en tops) Welke bijdrage heeft iedereen geleverd? Reflecteren zorgt ervoor dat het groepsproces steeds beter gaat verlopen.

De Amerikaan, Spencer Kagan (1994), heeft het juist over vier basiskenmerken in plaats van de vijf die hierboven beschreven staan. Spencer Kagan heeft hiervoor het GIPS-model ontwikkeld:

- G** Gelijke deelname: Ieder groepslid heeft een eigen inbreng. Iedereen doet mee.
- I** Individuele aansprakelijkheid: Elk groepslid is verantwoordelijk voor zijn of haar eigen werk. Deze inbreng moet aan te wijzen zijn.
- P** Positieve wederzijdse afhankelijkheid: De kinderen zijn afhankelijk van elkaars bijdrage. Als er een iemand is die niet meewerkt, kan de rest niet verder.
- S** Simultane interactie: Simultane structuren worden veel gebruikt bij coöperatief leren. Dit houdt in dat de kinderen gelijktijdig over de leerstof kunnen spreken.

Maar als je deze goed met elkaar vergelijkt, zie je dat de eerste vier kenmerken wel overeen komen. Kagan heeft het alleen niet over het evalueren van het proces. Terwijl Johnson&Johnson dit wel doen. Ik denk ook dat dit belangrijk is om te doen. Want op die manier werk je ook meer gestructureerd aan de vaardigheden die kinderen moeten leren. Als je met de kinderen reflecteert op wat gedaan is, leren ze daar weer van voor de volgende keer. Maar ook leren ze kritisch naar elkaar te kijken, en naar zichzelf.

Positieve wederzijdse afhankelijkheid

Vooral de wederzijdse afhankelijkheid is erg belangrijk, deze komt ook naar voren in beide beschrijvingen van coöperatief leren. Dit houdt namelijk in dat kinderen afhankelijk zijn van elkaar om het doel te behalen. Ze weten ook dat ze dit doel alleen kunnen bereiken als ze samenwerken. Dus de inzet van ieder individu is belangrijk, pas dan kunnen ze succesvol zijn. De afhankelijkheid is positief omdat het geheel van de gezamenlijke inspanningen meer oplevert dan de som van de afzonderlijke prestaties. Dus de afhankelijkheid van elkaar levert iets op.

Die afhankelijkheid van elkaar leidt ertoe dat:

- Kinderen niet meer alleen profiteren van hun eigen inzet, maar ook van de inzet van de ander. Ze zeggen dus eigenlijk tegen elkaar: "*Jouw succes leidt ertoe dat ik ook succes heb en mijn succes leidt ertoe dat jij ook succes hebt*"⁴
- Kinderen beseffen dat ze niet zonder elkaar kunnen. Ze zitten in hetzelfde schuitje. Pas als ze samenwerken, lukt het ook.
- Kinderen zich realiseren dat iedereen mee moet doen om succesvol te zijn.
- Kinderen trots zijn op elkaar. Ze zijn trots op wat een ander heeft gedaan, en geven elkaar complimentjes.

Waarom is coöperatief leren belangrijk?

Nu is natuurlijk wel de vraag waarom een leerkracht of een school er voor zou kiezen om coöperatief leren toe te passen in de klas. Coöperatief leren is een waardevolle werkwijze. Hiervoor zijn vier belangrijke argumenten:

1. Het eerste argument is omdat het **kinderen uitdaagt tot actief en constructief leren**. → In de samenleving van tegenwoordig is het niet alleen meer belangrijk dat de leerkracht kennis overdraagt aan kinderen, maar het is ook belangrijk dat de kinderen zelf leren om informatie te verzamelen en dat ze leren deze te verwerken. Dus moet je in het onderwijs de kinderen de kans geven om zelfstandig kennis te verwerven. De manier waarop een kind de kennis gaat verwerven is belangrijker dan de kennis op zichzelf. Door coöperatief leren in te zetten stimuleer je kinderen om actief de informatie te bewerken, toepassen en oefenen. Doordat kinderen praten over de leerstof en elkaar uitdagen om een moeilijk begrip uit te leggen, hun gedachten onder woorden te brengen, wordt er op een andere manier met de leerstof om gegaan. De kinderen zorgen voor een persoonlijke bewerking en daardoor krijgt de leerstof meer betekenis voor het kind. Door op deze manier met de leerstof om te gaan kunnen kinderen dit ook sneller toepassen in situaties buiten school. Dus de kennis die kinderen opdoen wordt hierdoor functioneel.
2. Een ander argument om coöperatief leren toe te passen op school is dat het de **interactie tussen kinderen stimuleert**. → Doordat er meer interactie is tussen de kinderen draagt dit bij aan de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Maar dat niet alleen, ook sociale en communicatieve vaardigheden worden bevorderd door de interactie. Samenwerken is een vaardigheid die belangrijk is om te functioneren in het maatschappelijk leven. In het werkveld is het bij veel bedrijven belangrijk om te kunnen samenwerken. Ook is op de basisschool een doel waar aan gewerkt wordt: Het bevorderen van de sociale redzaamheid van kinderen. Hiervoor moet een school aandacht besteden aan de

⁴ Förrer, M., Kenter, B., Veenman, S., (2000) *Coöperatief leren in het basisonderwijs*, Onderwijsontwikkeling en advies, Amersfoort

ontwikkeling van sociale en communicatieve vaardigheden, vaardigheden die voor samenwerking en anderen belangrijk zijn. Door gebruik te maken van coöperatief leren, draagt de school bij aan het ontwikkelen van samenwerkingsvaardigheden.

3. Het derde argument is dat coöperatief leren **gebruik maakt van verschillen die er tussen kinderen zijn**. → Kinderen in een groep verschillen van elkaar op vele aspecten. Deze verschillen zijn er op verscheidene gebieden: begaafdheid, leermogelijkheden, leerstijl, sociaaleconomische en culturele achtergrond en sekse. Door gebruik te maken van coöperatief leren werken kinderen in heterogene groepjes met elkaar samen. Kinderen leren hierdoor rekening te houden met de verschillen die er tussen elkaar zijn. Deze verschillen geven ook nog eens de kans om van elkaar te leren.
4. Als laatste argument om coöperatief leren toe te passen in de klas is dat het een positief pedagogisch klimaat bevordert. Als een school een goed pedagogisch klimaat heeft hebben kinderen veel begrip en respect voor elkaar. Dus ook kinderen die "anders" zijn. Als er een goed pedagogisch klimaat is zijn kinderen dus bereid om elkaar te helpen. Verschillende etnische achtergronden kunnen hier samen optrekken. Samen werken heeft een positieve invloed op het klimaat en op de sfeer op school. Kinderen leren elkaar accepteren en waarderen.

Vaardigheden

Door goed samen te werken worden verschillende vaardigheden geoefend. Deze vaardigheden zijn verdeeld in drie onderdelen: Basisvaardigheden, voortgezette vaardigheden en vaardigheden voor gevorderde groepen.

Aan de basisvaardigheden wordt gewerkt met de jongste kinderen. Dit heeft nog niet echt betrekking op het coöperatief leren, maar is meer gericht op het functioneren in een groep. Maar ook op het gericht zijn op anderen in het algemeen. Dit is belangrijk om aan jonge kinderen te leren. Na mate van tijd leren die jonge kinderen rekening te houden met andere kinderen in de groep. Wel is het belangrijk om deze kinderen ook te laten ervaren dat je van elkaar kunt leren. Dat je samen meer kunt bereiken dan alleen en dat je elkaar soms ook nodig hebt om iets voor elkaar te krijgen. Door regelmatig deze kinderen samen te laten werken, en daar met elkaar over te praten, bevordert het willen en kunnen samenwerken bij jonge kinderen.

Deze basisvaardigheden zijn erg belangrijk en moeten dus al jong geleerd worden aan de kinderen. Deze vaardigheden moeten door de hele schooltijd heen aandacht krijgen. Als deze basis namelijk is gelegd, ligt er een basis voor samenwerkingsvaardigheden. Dan kunnen kinderen hun vaardigheden nog verder ontwikkelen, zodat ze ook in groepjes kunnen werken. Dan levert het samenwerken met elkaar nog meer op. Dus dan wordt er gewerkt aan de voortgezette basisvaardigheden. Als ook deze goed zijn opgepikt door de kinderen kun je verder werken aan de vaardigheden voor gevorderde groepen. Deze vaardigheden dragen ertoe bij dat samenwerken een maximaal resultaat

oplevert. Als een groep goed functioneert, zijn de groepsleden erop gericht dat de kwaliteiten van ieder lid benut moeten worden. Als er problemen ontstaan tijdens het samenwerken, worden deze op een constructieve manier aangepakt en opgelost. Kinderen willen en kunnen niet altijd met elkaar samenwerken. Als ze zelf mogen kiezen met wie ze samenwerken, zijn ze vaak al een stuk meer gemotiveerd. Als ze niet zelf mogen kiezen vinden ze het vaak al een stuk minder leuk. Maar toch moet ook dit gestimuleerd worden. Want het kan er voor zorgen dat de kinderen elkaar beter leren kennen, en daardoor wordt de sfeer in de groep weer beter.

Basisvaardigheden	Voortgezette vaardigheden	Vaardigheden voor gevorderde groepen
→ → → → → →		
Prettige omgang met elkaar: - elkaars naam gebruiken - elkaar aankijken tijdens het praten - vriendelijk op elkaar reageren - elkaar gelegenheid geven om mee te doen Eigen initiatief: - een inbreng durven hebben - zo duidelijk praten zodat anderen je kunnen verstaan - meewerken aan een groepsopdracht Gericht zijn op anderen: - luisteren naar elkaar - elkaar uit laten praten - de inbreng van een ander accepteren Je houden aan afspraken: - bij je groepje blijven - rustig praten en werken - materiaal met elkaar delen - om de beurt praten - aan de taak werken totdat deze af is	Communicatie: - vragen stellen aan elkaar - reageren op wat een ander zegt - af en toe herhalen wat iemand zegt - elkaar vragen hardop te denken Betrokkenheid bij de groep: - elkaar aanmoedigen mee te doen - elkaar een complimentje geven - ondersteunende opmerkingen maken - met alle groepsleden samenwerken Helpen: - elkaar aanbieden iets uit te leggen - hulp vragen aan een ander - elkaar helpen zonder voor te zeggen Doelgericht werken: - het werk plannen - richting geven aan de uitvoering van de taak - af en toe de voortgang samenvatten - elkaar herinneren aan een opdracht	Interpersoonlijk: - je in het standpunt van een ander verplaatsen - verschil van mening accepteren - ook op de langere termijn een goede relatie behouden Omgaan met lastige situaties: - overeenstemming met elkaar bereiken - kritiek formuleren op ideeën, niet personen - met elkaar problemen oplossen - op een vriendelijke manier zeggen dat je het ergens niet mee eens bent Optimale opbrengst: - verschillende ideeën integreren - ideeën verder uitbouwen - de groep stimuleren, motiveren

Tabel aan te leren (samenwerkings)vaardigheden bij tandemleren ⁵

⁵ BAS-map Mijn stageschool – Tandemleren 502
P:\Metator\b\BAS\500 Samenwerken\502 Tandemleren\502B160609.doc

2.1.2 Adaptief onderwijs

Tandemleren past ook goed in het adaptief onderwijs. Adaptief onderwijs is onderwijs dat voldoet aan de basisbehoeften van kinderen. De leerkracht moet zijn gedrag dus afstemmen op de basisbehoeften van het kind. Dit geldt voor het didactisch handelen, maar ook voor het organisatorisch handelen. Maar ook het pedagogisch optreden van een leerkracht moet worden afgestemd op de basisbehoeften. Als dit wordt gedaan door de leerkracht zorgt het ervoor dat kinderen gemotiveerd zijn om aan het werk te gaan en dat ze daarvan uiteindelijk allemaal van zullen profiteren.

De basisbehoeften zijn:

- Relatie
- Competentie
- Autonomie

Aandacht voor relatie houdt hierbij in dat de leerkrachten laten weten aan de kinderen dat ze naar hen willen luisteren, dat ze beschikbaar voor ze zijn. Ook is het belangrijk dat leerkrachten laten merken aan de kinderen dat ze de tijd nemen voor de kinderen, dat ze discreet omgaan met informatie die ze krijgen van de kinderen en dat ze afspraken nakomen. Verder is het belangrijk dat de leerkrachten belangstelling tonen voor de achtergrond van de kinderen.

Verder is er bij adaptief onderwijs ook aandacht voor competentie. Dit betekent dat leerkrachten actief beurten geven aan alle kinderen. Daar moeten kinderen ook van uit gaan, dus iedereen moet meedenken. Maar ook is er in de klas ruimte voor de verschillende leerstijlen van de kinderen en verschillende werkstijlen. Leerkrachten hebben hoge verwachtingen van kinderen, maar deze moeten wel aansluiten bij de mogelijkheden en talenten van de kinderen. De verwachtingen moeten dus ook worden bijgesteld als dit nodig is. Verder is het belangrijk dat de leerkracht de kinderen ook vragen stelt, deze vragen moeten dan gericht zijn op reflectie. Zodat kinderen zelf gaan nadenken over hoe ze tot een bepaalde vaardigheid zijn gekomen.

Als laatste is er dus ook aandacht voor autonomie. Hierbij is het belangrijk dat de leerkracht initiatieven van kinderen honoreert. Er is dus ruimte voor de kinderen om ideeën in te brengen, de leerkracht waardeert dit en bekijkt wat ze er mee doen. Verder moet de leerkracht de kinderen uitdagen om eigen oplossingen te bedenken en moeten ze de kinderen voor echte keuzes stellen bij het maken van de taken, kinderen moeten kunnen kiezen hoe ze iets doen of wanneer ze iets doen. Ook de inrichting van de klas is een stukje waar de kinderen inspraak in hebben en organisatorische zaken in de klas worden ook aan de kinderen toevertrouwd.⁶

⁶ http://www.obshetslingertouw.nl/nl/pages/default/0/de_school_bas-onderwijs.php Bewust Adaptief Onderwijs op onze school – Mijn stageschool

Mijn stageschool, de stageschool waar ik dit onderzoek op uitvoer werkt ook volgens het adaptief onderwijs en is een BAS-school. Hieronder geef ik hun definitie over het adaptief onderwijs weer. Ik heb dit teruggevonden in de schoolgids.

Op onze school richten we het onderwijs in volgens de principes van adaptief onderwijs. Adaptief onderwijs wil zeggen dat het dagelijks onderwijs aansluit bij de mogelijkheden van het kind. Alle kinderen zijn verschillend. De één werkt snel en heeft nieuwe dingen snel door. Een ander doet daar wat langer over of moet wat meer met materialen oefenen voordat een bepaalde vaardigheid helemaal onder de knie is. Ook verschillen kinderen wat betreft hun interesse. Er zijn kinderen die helemaal opgaan in een leesboek, terwijl er ook kinderen zijn die veel praktischer zijn ingesteld en liever wat meer met de handen bezig zijn en op die wijze de wereld om hen heen ontdekken. Binnen ons onderwijs proberen we hier zoveel mogelijk rekening mee te houden. Dat vraagt van de leerkracht een groot organisatietalent, maar zeker een goede kijk op wat kinderen kunnen en kennen. Binnen de school is een goed leerlingvolgsysteem om vorderingen te registreren en daar op aan te sluiten.

Adaptief onderwijs kent drie belangrijke peilers namelijk relatie, competentie en autonomie. Leerkrachten hebben oog voor het kind en zijn in staat een fijne relatie op te bouwen. Een kind moet zich veilig voelen in de groep en bij de juf of de meester. Daarom stimuleert de leerkracht ook de onderlinge relaties tussen de kinderen zo positief mogelijk. We zijn er van overtuigd dat een goede sfeer binnen de groep de beste basis is voor het ontwikkelen van goede relaties. Het is op school belangrijk wat kinderen kunnen en kennen. Dat is de basis voor het dagelijks werken. We zullen in onze omgang met de kinderen dus ook zoveel mogelijk benadrukken dat bepaalde dingen goed gaan. Dat versterkt het zelfvertrouwen bij kinderen en geeft ze gevoel van competentie, dat ze wat kunnen! Natuurlijk gaan er ook dingen fout. "Dat mag, want daarvoor zit je op school", zeggen wij dan altijd. Voor kinderen is het ook fijn dat er bepaalde keuzemogelijkheden zijn (we noemen dit autonomie).

In groep 1 en 2 is het fijn als je zelf kunt kijken of er nog ruimte is in de bouwhoek of bij de watertafel. Via een kieskast kunnen kinderen zelf plannen wanneer ze verplichte opdrachten willen uitvoeren. Kinderen werken wanneer ze daar aan toe zijn met een mapje waarin opdrachten over het thema dat aan de orde is aangeboden worden. Kinderen kunnen het moment bepalen wanneer ze deze verplichte opdrachten gaan doen en tekenen dit zelf af wanneer de opdracht af is. In de hogere groepen is het fijn dat er opdrachten zijn waarbinnen je zelf kunt bepalen waar je mee start. In de hoogste groepen zullen kinderen werken met taakwerk waarin ze een dagtaak of zelfs een weektaak krijgen. Binnen de opdracht proberen we altijd het kind keuzes te geven of ruimte te geven om de opdracht te doen zoals zij dat graag willen. Daarvoor gelden natuurlijk wel afspraken. Regels en afspraken bepalen de mate van vrijheid: als je binnen de groep regels maakt dan kun je binnen die regels heel vrij en zelfstandig werken. Vanuit de centrale plek die het kind heeft, wordt invulling gegeven aan onze uitgangspunten. In de gebieden daar om heen staan de andere aspecten die wij inrichten op een adaptieve wijze. We doen dat met een kwaliteitszorgsysteem dat zich volledig richt op de schoolontwikkeling als adaptieve school.

Wij Bouwen aan onze Adaptieve School, het BAS-project. Het systeem bestaat uit een zevental ontwikkelingslijnen. Iedere lijn bestaat weer uit vier cellen / modules. We geven op school vorm aan iedere cel en leggen vast hoe we dat specifieke onderdeel inpassen in onze organisatie. De cellen die zijn behandeld worden vastgelegd in een document. Het vastleggen is belangrijk voor de kwaliteitsbewaking en -verbetering. Bij het werken aan dit systeem worden we begeleid en ondersteund door een collega van het Seminarium voor Orthopedagogiek.⁷

⁷ Schoolgids Mijn stageschool – 2011/2012

2.1.3 Tandemleren en adaptief onderwijs

Het tandemleren en het adaptief onderwijs kunnen goed aan elkaar gekoppeld worden. Door gebruik te maken van verschillende tandemopdrachten kom je toe aan de verschillende basisbehoeften van de kinderen.

Op het gebied van competentie heeft het tandemleren niet alleen te maken met wat een kind (individueel) kan, maar heeft het vooral te maken met wat de kinderen met elkaar kunnen bereiken. Door samen te werken ervaren de kinderen dat je zelf niet alles hoeft te weten of te kunnen, maar dat je elkaar kunt aanvullen en helpen.

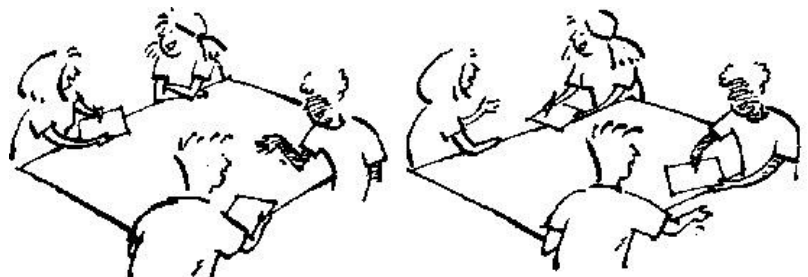
Ook ervaren de kinderen binnen het tandemleren de waarde van een goede relatie met je klasgenoot. Want samen moet je het toch gaan maken. Als kinderen regelmatig met elkaar samenwerk, leren ze elkaar beter kennen en waarderen ze elkaar ook beter. Op deze manier ontstaat er een vertrouwde situatie waarin kinderen zich veilig voelen.

Tijdens het tandemleren wordt er ook een beroep gedaan op de zelfstandigheid van kinderen (*autonomie*). Want ieder kind is verantwoordelijk voor zijn eigen bijdrage tijdens de opdracht. Hier dragen ze zelf verantwoordelijkheid voor, en dit weten ze.

2.1.4 Werkvormen

Om tandemleren concreet te maken in de klas maken leerkrachten gebruik van coöperatieve werkvormen. De werkvormen die voor tandemleren in aanmerking komen zijn de gene waarbij er gewerkt wordt in tweetallen. Iedere werkvorm kan bij verschillende vak –en vormingsgebieden toegepast worden. Meestal zijn de vormen eenvoudig van structuur, en sommigen hoeven ook maar een paar minuten te duren. Het gebruiken van tandemleren kun je doen als terugblik, inleiding, maar ook tijdens je instructies. Verschillende werkvormen voor tandemleren zijn:

- Denken, delen, uitwisselen
- Om de beurt
- Duo's
- Woordweb
- Flitsen
- Dobbelen
- Imiteer
- Interviews

Voor het aanleren van de verschillende werkvormen zijn er een aantal dingen die een leerkracht kan doen bij de introductie van een werkvorm:

1. *De leerkracht legt de werkvorm uit aan de hand van de verschillende stappen.*
2. *Met een tweetal demonstreert de leerkracht de werkvorm. Aan de hand van een concrete opdracht zien de leerlingen hoe het werkt.*
3. *De leerkracht controleert of de kinderen de uitleg begrepen hebben en nu in hun eigen tweetal de werkvorm kunnen toepassen.*⁸

Het is belangrijk dat de kinderen de structuur, de stappen van de werkvorm, door hebben. Vooral aan het begin besteedt de leerkracht hier dus veel aandacht aan. Dus moet de werkvorm goed worden uitgelegd of voor gedaan. Door instructie te herhalen en veel te demonstreren leren de kinderen het het best.

Door een bepaalde werkvorm veel toe te passen wordt het een soort van routine voor de leerkracht, maar ook zeker voor de kinderen. Ze kennen de stappen en de structuur, en kunnen dit dus goed toepassen. Dan is er ook ruimte om andere vormen aan te bieden. Als leerkracht moet je er voor waken om niet te veel verschillende vormen achter elkaar aan te bieden. Want dan worden de verschillende werkvormen door elkaar gehaald. De ene werkvorm past dan ook beter in een groep dan de andere. Dus zul je die werkvorm ook het meest toepassen.

Hierna zal ik verschillende werkvormen beschrijven die van toepassing zijn op tandemleren. Ik zal de werkvormen steeds in verschillende onderdelen beschrijven.

Denken, delen, uitwisselen

Stappen

1. De leerkracht geeft een opdracht of stelt een vraag

Hierbij geeft de leerkracht aan dat de kinderen eerst individueel moeten nadenken en pas daarna met elkaar mogen overleggen.

2. Individuele bedenktijd

De kinderen denken eerst zelf (1-2 minuten) na over het antwoord. In hogere groepen kun je kinderen ook hun eigen antwoord op laten schrijven (in steekwoorden).

3. Overleg in tweetallen

De kinderen overleggen in tweetallen. Ze delen hun antwoord met elkaar. Om te zorgen dat ieder kind aan de beurt komt kun je er als leerkracht voor kiezen om een tijdlimiet mee te geven. Eerst mag de ene praten en daarna mag de ander zijn antwoord vertellen. Samen moeten de kinderen dan tot een antwoord komen.

⁸ Förrer, M., Kenter, B., Veenman, S., (2000) *Coöperatief leren in het basisonderwijs*, Onderwijsontwikkeling en advies, Amersfoort

4. Uitwisselen

Daarna worden de antwoorden klassikaal uitgewisseld. De leerkracht wijst dan een aantal kinderen aan die hun antwoord mogen geven.

Toepassingsmogelijkheden

Deze werkvorm is goed toepassen door de hele school: groep 1 t/m 8. Je kunt de werkvorm gebruiken om voorkennis te activeren, als oriëntatie op de les, begeleide inoefening, zelfstandige verwerking, reflectie of terugblik. Dus eigenlijk op ieder moment in een les. De vragen die je kunt stellen moeten open vragen zijn. Deze vragen kun je gebruiken ter inventarisatie, maar ook om informatie te verzamelen. Met deze werkvorm worden samenwerkingsvaardigheden geoefend. De vaardigheden die hierbij voornamelijk aan bod komen zijn: luisteren naar elkaar en informatie uitwisselen.

Advies en variaties

Als je gebruik maakt van deze werkvorm moet je dat doen als er meerdere antwoordmogelijkheden zijn. Dat kan zijn om de antwoorden elkaar te laten aanvullen of creatieve oplossingen te zoeken, maar ook om de voorkennis van kinderen te activeren. Wat wel een nadeel kan zijn bij deze werkvorm is het klassikaal uitwisselen. Als je ieder kind bij langs gaat, kan dit heel lang duren. Dus er zijn altijd kinderen die niet aan de beurt komen. Dan kun je eventueel de opdracht uitbreiden door het in groepjes van vier te laten uitwisselen. Maar dan wordt het een coöperatieve werkvorm en is het geen vorm van tandemleren meer.

Duo's

Stappen

1. Duo's vormen

De leerkracht wijst aan welke kinderen gaan samenwerken met elkaar. En licht dan ook de werkwijze en de opdracht verder toe.

2. De kinderen werken in duo's

De kinderen maken om en om een opgave (een som, vraag...) de ander observeert op dat moment of biedt hulp. Belangrijk is het wel dat het kind dat de opdracht maakt hardop denkt. Op deze manier kan de ander ook hulp bieden als het nodig is, en kan die gene weten hoe de ander de opdracht maakt. Het eerste kind maakt de opgave en het andere kind controleert of het antwoord klopt. Hierbij is het belangrijk dat kinderen elkaar dus helpen als het niet goed gaat, maar ook dat ze elkaar complimenten geven als het wel goed is.

3. Nabespreken

De leerkracht vraagt een aantal duo's (tweetallen) naar de manier van samenwerken. Maar vraag ook of het maken van de opdrachten goed is gegaan. Nu kan de leerkracht ervoor kiezen om de antwoorden allemaal klassikaal bij langs te gaan, maar ook om de werkbladen zelf later na te kijken. Maar het bespreken van de samenwerking moet zeker wel gedaan worden!

Toepassingsmogelijkheden

Deze opdracht is goed te doen door de gehele basisschool. Deze werkvorm van tandemleren is vooral goed in te zetten tijdens een begeleide inoefening of zelfstandige verwerking. Het neemt ongeveer een kwartier in beslag. Bij deze werkvorm kun je open en gesloten vragen. Het is in te zetten om te oefenen, maar ook om meer inzicht te creëren bij de kinderen. De samenwerkingsvaardigheid die met deze werkvorm worden geoefend zijn: het overleggen met elkaar, maar ook samen tot een antwoord komen. Je moet elkaar aanmoedigen, hulp geven en vragen. Maar ook moet er af en toe op elkaar worden gewacht.

Advies en variaties

Als leerkracht kun je ervoor kiezen om pas na vijf opgaven van rol te wisselen. Dit kan effectiever zijn bij opgaven die niet zoveel tijd in beslag nemen. Dan hoeven kinderen niet heel lang op elkaar te wachten en kunnen ze wel eventjes door blijven gaan. Een andere variatie is voor een stelopdracht. Kinderen werken dan eerst individueel, daarna gaan ze in duo's elkaar voorlezen wat ze al geschreven hebben. Daarna gaan ze elkaar helpen. Ze helpen elkaar om het verhaal nog aan te vullen of te verbeteren. Ook kun je werkvorm nog verder uitbreiden door twee duo's hun antwoorden te laten vergelijken en bespreken. Ook kan er een duo achter de computer gaan werken. Zo kunnen ze bij bijvoorbeeld om de beurt een som maken op in een computerprogramma, terwijl de ander het goedkeurt.

Om de beurt

Stappen

1. Vormen van tweetallen

De kinderen moeten tweetallen vormen. Dit kan gebeuren doordat de leerkracht de tweetallen aanwijst of de kinderen vormen zelf een tweetal.

2. Leerkracht stelt een vraag met meerdere korte antwoordmogelijkheden

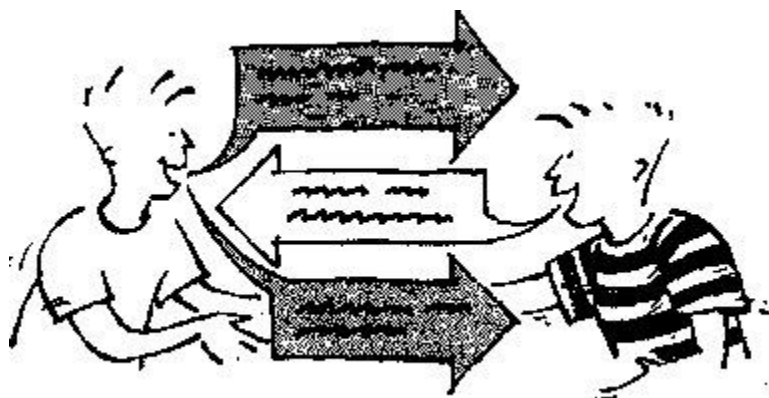
De leerkracht stelt een vraag waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn. Zo kan er bijvoorbeeld gevraagd worden naar: zoveel mogelijk..... Nu mogen de kinderen om de beurt een antwoord geven in hun tweetal. Wie er begint wordt van te voren bepaald (door de leerkracht).

3. De tweetallen geven om de beurt een antwoord

Een van de kinderen begint met het geven van een antwoord. Daarna is de andere aan de beurt, dan het eerste kind weer etc. Samen moeten ze dan proberen om zoveel mogelijk antwoorden te geven.

4. Klassikaal nabespreken

Een aantal kinderen worden aangewezen om hun antwoorden met rest van de klas te delen. Zo wordt het nabesproken. Natuurlijk kan de leerkracht er daarna ook voor kiezen om te vragen of er nog een tweetal was die nog andere antwoorden had.

Toepassingsmogelijkheden

Dit is een opdracht die je goed kunt doen met kinderen van groep 1 t/m groep 8. Deze werkvorm kun je gebruiken tijdens de gehele les. Zo kun je voorkennis actualiseren, oriënteren, reflecteren en terugblikken. Maar het is ook te gebruiken bij een begeleide inoefening of zelfstandige verwerking. De vragen die je stelt bij deze werkvorm moeten open vragen zijn, waar veel korte antwoorden op gegeven kunnen worden. Je kunt dit dan gebruiken als inventarisatie of voor overeenkomsten en verschillen. Maar ook om verschillende oplossingen te bedenken voor een probleem of informatie tussen de kinderen te laten uitwisselen. Met deze werkvorm van tandemleren wordt er ook weer geoefend met de samenwerkingsvaardigheden. De vaardigheden die in deze werkvorm naar voren komen zijn: Luisteren naar elkaar en zorgen dat iedereen evenveel inbrengt.

Advies en variaties

Natuurlijk zijn er op deze werkvorm ook weer variaties te bedenken. Zo kun je kinderen alleen mondeling antwoord laten geven, maar het kan ook zijn dat je de kinderen gezamenlijk op een blaadje laat schrijven. Het blaadje moet dan heen en weer schuiven tussen de kinderen. Als ze iets opschrijven zeggen ze hun antwoord ook hardop. Dan voorkom je dat kinderen dezelfde antwoorden geven. Voor kleuters kun je dit ook anders vormen. Zo kunnen kleuters bijvoorbeeld door om de beurt een puzzelstukje te leggen, samen een puzzel maken. Ook kan de leerkracht een tijdlimiet geven.

Woordweb

Stappen

1. Utdelen van een groot vel papier per tweetal

Ieder tweetal krijgt een groot vel papier. Beide kinderen krijgen een eigen kleur potlood of stift. Daardoor kan de leerkracht ook zien welk kind wat heeft gedaan.

2. Maken van een woordweb

Midden op het papier staat een cirkel of vierkant met het centrale onderwerp of het begrip dat in de les centraal staat. Dit kan de leerkracht van te voren zelf al doen of het de kinderen laten doen. Dan vraagt de

leerkracht de kinderen om met woorden aan te geven wat de titel bij de kinderen oproept. De kinderen werken hierbij om en om. Ze mogen iets opschrijven of tekenen of opplakken.

3. Aangeven van de relaties (hogere groepen)

Daarna geven de kinderen met lijnen of pijlen aan welke begrippen een relatie met elkaar hebben. Hierbij wordt ook geschreven wat de relatie dan is.

4. Klassikale uitwisseling

Nadat de opdracht is gedaan worden de woordwebben opgehangen in de klas en moeten de kinderen hun woordweb toelichten. Waarom hebben ze bepaalde woorden erbij bedacht en wat hebben die met elkaar te maken?

Toepassingsmogelijkheden

Dit is een werkvorm die je van groep 1 t/m 8 kunt toepassen. Het is te gebruiken tijdens lessen als introductie, om voorkennis te actualiseren, zelfstandige verwerking maar ook als terugblik. Je kunt dit inzetten bij open opdrachten, maar ook om teksten te begrijpen. Maar ook om kort samen te vatten wat je hebt geleerd. Met deze werkvorm worden ook weer verschillende samenwerkingsvaardigheden geoefend. De kinderen moeten naar elkaar luisteren, maar ook met elkaar overleggen en samen besluiten nemen.

Advies en variaties

Een woordweb is effectief om te gebruiken bij het activeren van voorkennis bij kinderen. Maar ook om nieuwe begrippen aan te leren of samen te vatten wat er is geleerd. Bij kleutergroepen is er goed gebruik te maken van tekeningetjes en plaatjes. Ook kunnen kinderen de plaatjes zelf gaan zoeken in tijdschriften. Hier moet dan van tevoren al wel aandacht aan besteed zijn. Kinderen die al wel wat willen schrijven kun je hierin juist weer gaan stimuleren. Dan stimuleer je de geletterdheid van deze kinderen. Het is belangrijk dat de kinderen goed kijken op wat de ander al heeft gedaan. Hier kunnen ze dan weer op voortborduren. Door kinderen met een eigen kleur te laten werken kun je ook zien wie wat heeft gedaan. Dan kun je dus goed nagaan hoeveel inbreng ieder kind heeft gehad. Wat ieders aandeel was tijdens het werken.

Flitsen

Stappen

1. Aanleren van een vaardigheid

Dit kan bijvoorbeeld zijn tijdens de rekenles. De kinderen leren de tafels. Dit kan nog klassikaal gebeuren of individueel op een werkblad.

2. Het maken van flitskaarten

Flitskaarten zijn kaarten waarbij op de ene kant een vraag staat en op de andere kant het antwoord. Om door te gaan op vaardigheid van tafels: Op de ene kant staat een som, op de andere kant het antwoord. Natuurlijk kan de leerkracht deze kaarten zelf maken, maar het is nog efficiënter als de kinderen dit zelf doen. Zo kan een kind de dingen oefenen die hij moeilijk vindt of vaak fout doet.

3. In tweetallen gaan zitten

De kinderen gaan in tweetallen zitten en wisselen hun kaartjes uit. Samen besluiten ze wie er mag beginnen met het flitsen van de kaarten.

4. Flitsen

Het ene kind leest de vraag voor en de ander moet het antwoord zeggen. Dit wordt weer gecontroleerd. Als het antwoord goed is krijgt het kind zijn kaartje terug. Is het antwoord fout dan verdwijnt het kaartje weer onder de stapel en komt het later weer terug. Zo moeten de kinderen hun eigen kaartjes weer zien terug te verdienen. Natuurlijk mag er niks worden voorgezegd aan elkaar, maar er mogen wel aanwijzingen gegeven worden aan elkaar. Ook is het hierbij heel belangrijk dat de kinderen elkaar complimentjes geven als het goed gaat.

Voor spelling kan je dit natuurlijk ook doen, maar dan kan je kinderen ook even kort naar het kaartje laten kijken en het dan laten opschrijven.

Daarna kan het samen worden nagekeken.

5. Wisselen van rollen

Nu wisselen de kinderen van rol. De ene stelt de vragen, de ander moet antwoord geven.

6. Klassikaal nabespreken

Als iedereen zijn kaartjes terug heeft verdiend, wordt er klassikaal nabesproken. Dit kan lang zijn of kort. Er wordt samen met de leerkracht geëvalueerd of de kinderen vinden dat ze goed hebben geholpen of goed geholpen zijn. En of ze er wat van hebben geleerd.

Toepassingsmogelijkheden

Deze werkvorm kun je pas goed toepassen vanaf groep 3. Deze kinderen kunnen al lezen en dingen opschrijven. Maar met kleuters zou je dit eventueel wel kunnen doen met pictogrammen. Dit is wel een opdracht die heel erg zelfstandig moet worden gedaan, dus is vooral een zelfstandige verwerking. De vragen die je op de kaarten kunt zetten moeten gesloten vragen zijn. De vragen die je hierbij stelt zijn dan voornamelijk gericht op feitenkennis en automatiseren. De samenwerkingsvaardigheid waar de kinderen met deze werkvorm mee oefenen is het hulp geven en vragen, maar ook op elkaar wachten.

Advies en variaties

Zoals eerder genoemd kun je deze vorm van tandemleren goed toepassen bij spelling. Op de ene kant van het kaartje staat een woord, degene die aan het flitsen is zegt het woord en degene die oefent schrijft het woord op. Daarna controleren ze het woord. Ook kun je zorgen dat de kinderen minder onrustig worden. Dan kun je er voor kiezen om de kinderen om en om te laten flitsen. Dan hoeven ze niet zo lang te wachten op het wisselen van rollen.

Imiteer

Stappen

1. Groepen van vier kinderen maken een wand

De leerkracht maakt groepjes van vier kinderen. Deze vier kinderen moeten zich dan weer opsplitsen in tweetallen. De tweetallen gaan tegenover elkaar zitten. Met behulp van een stuk karton maken ze een scheidingswandje. Ze mogen niet zien wat er aan de andere kant van het wandje gebeurt.

2. Een duo maakt een ontwerp

Een van de tweetallen maakt een ontwerp. Dit kan van alles zijn: met figuren, blokken, lego etc. Je kunt simpel beginnen door een stapel te maken.

3. Imitatie door het andere tweetal

Nu moeten de kinderen aan de andere kant van het wandje het ontwerp namaken zonder te kijken. Om dit te kunnen doen moeten er vragen gesteld worden, de ontwerpers geven hier dan antwoord op. Ook geven zij andere aanwijzingen.

4. De twee ontwerpen met elkaar vergelijken

Als het groepje denkt dat ze dezelfde ontwerpen hebben, mag het wandje worden weggehaald. Is het gelukt? Dan kunnen ze elkaar feliciteren. Als het niet helemaal gelukt is, dan moeten ze goed nagaan wat wel goed ging. Samen moeten ze bespreken wat ze de volgende keer beter met elkaar kunnen overleggen zodat het dan wel klopt.

Toepassingsmogelijkheden

Dit is een werkvorm voor tandemleren die goed toe te passen is in de kleutergroepen. Het is een zelfstandige opdracht, zelfstandige verwerking. De kinderen oefenen hierbij vooral de samenwerkingsvaardigheden luisteren naar elkaar en het geven van aanwijzingen. Ze zijn hierbij vooral bezig met hun taalontwikkeling en denkontwikkeling.

Advies en variaties

Kleuters leren hierbij begrippen als boven en onder etc. Maar ook het leren van kleuren en vormen werkt hierbij heel goed. Als het lastig is om een wandje te bouwen kun je er ook voor kiezen dat de kleuters met de rug naar elkaar toe gaan zitten. Wat je ook kunt doen met de kleuters is twee tekeningen geven die erg veel op elkaar lijken. De tweetallen moeten dan met elkaar bespreken en ontdekken waar de overeenkomsten en verschillen in zitten. Ook voor oudere kinderen is deze werkvorm goed te gebruiken. Bij hen gaat het dan vooral om het luisteren naar elkaar, hier wordt dan goed mee geoefend.

Dobbelen

Stappen

1. Klassikale instructie

In de groep wordt een tekst samen gelezen en besproken

2. Dobbelen

De kinderen gaan in tweetallen zitten. Het eerste kind mag met een dobbelsteen dobbelen. Dit kan een zelfgemaakte dobbelsteen zijn. Op deze dobbelsteen staan bijvoorbeeld worden als: wat, waarom, hoe, waar, wie, wanneer. Met de woorden die op de dobbelsteen staat moeten de kinderen een vraag over de tekst proberen te stellen en beantwoorden.

3. Antwoord geven

De ander van het tweetal probeert nu de vraag te beantwoorden die de ander heeft gesteld na aanleiding van het woord dat hij heeft gedobbelde.

4. Dobbelen

Nu mag het andere kind met de dobbelsteen gooien. Hij formuleert nu een vraag. Door dit steeds om te wisselen komen beide kinderen een aantal keer aan de beurt. De vragen die worden gesteld moeten ondertussen wel worden opgeschreven, met het antwoord.

5. Klassikaal nabespreken

De leerkracht vraagt naar de manier van samenwerken. Ook stelt hij vragen aan een aantal tweetallen over de vragen die zij hebben bedacht. Want ieder tweetal heeft misschien wel andere vragen bedacht.

Toepassingsmogelijkheden

Dit is een werkvorm die vooral toepasbaar is vanaf groep 4. Kinderen moeten echt al bezig zijn met (begrijpend) lezen. Dit is wel een opdracht die wat meer tijd in beslag kan nemen. Het is ook een werkvorm die zelfstandig gedaan moet worden. Dus het is goed toe te passen in de zelfstandige verwerking. Het is vooral geschikt om deze vorm van tandemleren toe te passen voor tekstbegrip of om dingen van rekenen te oefenen. Met deze werkvorm wordt ook weer gewerkt aan de samenwerkingsvaardigheden. De vaardigheden die bij deze vorm aan bod komen zijn weer het luisteren naar elkaar, maar ook dat je op elkaar moet wachten. Het ene kind heeft wat meer tijd nodig om een vraag te bedenken dan de ander.

Advies en variaties

Het kan zijn dat het dobbelen veel onrust veroorzaakt in de klas. Dan kan er ook gebruik worden gemaakt van verschillende kaartjes. Er worden dan kaartjes getrokken, en met dat woord moet dan een vraag worden gemaakt over de tekst. Ook kan deze werkvorm gedaan worden met twee dobbelstenen. De ene dobbelsteen zoals hierboven beschreven. Terwijl op de andere dobbelsteen woorden staan als is, kan, heeft etc. Zo kunnen er allerlei verschillende vragen gesteld worden. Ook kan je dan een dobbelsteen vast leggen, en alleen met de andere dobbelsteen gooien.

Interviews

Stappen

1. Toelichting door de leerkracht

De leerkracht geeft aan over welk onderwerp de kinderen elkaar moeten interviewen. Daarna kunnen er tweetallen gevormd worden. De kinderen kunnen dit zelf doen, maar de leerkracht kan ook de tweetallen vormen.

2. Vragen bedenken

Eerst bedenken alle kinderen individueel vragen die ze de ander willen stellen. Deze worden ook opgeschreven.

3. Eerste interviewronde

In ieder tweetal stelt het eerste kind een vraag aan de ander. Ook moet hij proberen om door te vragen als het antwoord heel kort is, of nog niet helemaal duidelijk.

4. Tweede interviewronde

De kinderen wisselen nu van rol in hun tweetal.

5. Klassikale nabespreking

Nu worden de bevindingen die de kinderen hebben opgedaan klassikaal besproken. De leerkracht vraagt een aantal kinderen wat ze van de ander hebben gehoord.

Toepassingsmogelijkheden

Dit is een werkvorm die vooral geschikt is voor kinderen vanaf groep 5. Het duurt ongeveer een kwartier om deze werkvorm toe te passen. Ook deze werkvorm is te gebruiken tijdens de hele les. Zo kun je voorkennis actualiseren, oriënteren, reflecteren en terugblikken. Maar het is ook te gebruiken bij een begeleide inoefening of zelfstandige verwerking. De werkvorm is geschikt voor het uitwisselen van informatie en tekstbegrip. Maar ook het creatief denken is hierbij heel goed te oefenen of het vormen van je mening. Ook kun je deze werkvorm goed gebruiken om te werken aan groepsvorming. De samenwerkingsvaardigheden waaraan wordt gewerkt met deze werkvorm zijn het luisteren naar elkaar, maar het stellen van vragen aan elkaar. Verder is het ook goed om steeds kort samen te vatten wat de ander heeft verteld. Hier wordt dus met deze werkvorm ook mee geoefend.

Advies en variaties

Dit is een werkvorm die niet eenvoudig is. De leerlingen moeten hiervoor goed naar elkaar kunnen luisteren en vragen kunnen stellen. Misschien is het handig om van te voren eerst aan deze dingen aandacht te besteden. Een variatie op deze werkvorm is het dat na het interview er een uitwisseling plaats vindt in groepjes van vier kinderen. Dan vertellen de kinderen om de beurt wat ze van de ander in het interview te weten zijn gekomen.

Natuurlijk kun je ook zelf een tandemopdracht ontwerpen. Deze moet dan wel voldoen aan de principes van coöperatief leren: Positieve wederzijdse afhankelijkheid, individuele verantwoordelijkheid, directe interactie, sociale en communicatieve vaardigheden en evaluatie op product en proces.

2.1.5 Effecten van coöperatief leren op schoolprestaties

Er is veel onderzoek gedaan naar coöperatief leren. De meeste onderzoeken zijn het met elkaar eens over de waarde van coöperatief leren. Coöperatief leren leidt bij de meeste kinderen tot betere leerresultaten en versnelt het leren, ook van de zwakkere leerlingen. Tandemleren is natuurlijk een onderdeel van het coöperatief leren. Dus ook daarop is het van toepassing. Hieronder zal ik het steeds hebben over coöperatief leren. Maar daarmee wordt dus ook gelijk het tandemleren bedoeld.

Coöperatief leren heeft een positief effect op het de prestaties van kinderen op school. Dit komt vooral doordat er een soort van beloning is van de groep voor de individuele prestaties die de kinderen geven. Dit heeft te maken met de individuele verantwoordelijkheid. Als deze ontbreekt blijven de prestaties van de kinderen ongeveer gelijk. Dit resultaat is terug te zien op alle leeftijden, maar ook op bijna alle soorten onderwerpen en taken.

Kinderen die laag presteren en kinderen uit achterstandssituaties hebben het meeste baat bij coöperatief leren. Dit betekent niet dat kinderen die bovenpresteren geen voordeel hebben met het coöperatief leren. Deze sterke kinderen komen juist ook tot nog betere prestaties in een groep waar veel coöperatieve werkvormen worden toegepast. Dit in tegenstelling tot een traditionele groep, hier blijven ze vaak op hetzelfde niveau. De effecten die het coöperatief leren met zich meebrengt heeft vooral te maken met:

- De positieve onderlinge afhankelijkheid: Doordat er samen moet worden gewerkt om erkenning te krijgen, een beloning te ontvangen of met de groep succes te ervaren.
- Individuele verantwoordelijkheid en individuele prestatie: Omdat kinderen samenwerken met gedifferentieerde taken is er sprake van vooruitgang in prestaties. Zou dit er niet zijn, dan is er nauwelijks sprake van vooruitgang in prestaties.

Door de positieve onderlinge afhankelijkheid en individuele verantwoordelijkheid helpen kinderen elkaar te leren. Dit zie je een stuk minder terug in een "traditionele" klas. Daar voelend e kinderen minder behoefte om elkaar te helpen. In deze groepen zie je vaak dat de sterkere leerlingen het werk op zich nemen en de rest hier op meelift. Bij coöperatief leren is dit niet het geval. Iedereen heeft zijn bijdrage, en hierdoor leert iedereen dus.

2.2 Sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen

2.2.1 Sociaal-emotionele ontwikkeling

Sociaal-emotionele ontwikkeling houdt in "aangaan van relaties met andere mensen".

De relaties met andere mensen, de mate waarin deze relaties als prettig worden ervaren, de gevoelens en gedachten die deze relaties oproepen, de manier waarop we met anderen omgaan en hoe we ons daarbij voelen, kunnen we beschouwen als het domein van de sociaal-emotionele ontwikkeling.⁹

Sociaal-emotionele ontwikkeling is onder te verdelen in drie begrippen:

4. Sociaal: Dit heeft betrekking op relaties tussen personen. Van nature zijn mensen actief en sociaal. Dit is een van de basisbehoeften van mensen.
5. Emotioneel: Dit heeft te maken met de gemoedstoestand van iemand. De manier van het emotioneel verwerken van gevoelens en gedachten die relaties oproepen verschillen per persoon.
6. Ontwikkeling: Dit houdt in dat je een proces doorgaat. Er wordt geleerd van ervaringen en situaties in het leven.

Een mens is afhankelijk van contacten met andere mensen. Mensen gaan altijd contacten met andere mensen aan. Dat begint met ouders en familieleden, en dat breidt zich steeds meer uit. Leeftijdsgenoten, leerkrachten, vrienden etc. En deze contacten roepen gevoelens op. Deze gevoelens spelen een rol in elk contact dat er is. Je vindt iemand aardig, of juist niet. Je voelt je op je gemak bij iemand, of juist heel ongemakkelijk.

Hoe we ons voelen bepaalt voor een groot deel hoe je de volgende keer op iemand zult reageren. Als je je veilig bij iemand voelt ga je anders om met iemand dan wanneer je je daar niet prettig bij voelt. Dit geldt niet alleen voor jezelf, maar ook voor de ander. Of te wel, niet alleen je eigen emoties beïnvloeden het gedrag (en de relatie), maar ook die van de ander. Gevoelens zijn niet weg te denken in relaties tussen mensen.

Als je het dan hebt over de ontwikkeling van iemand op sociaal-emotioneel gebied, dan heb je het over het proces dat iemand doormaakt en wat die gene daar van leert in zowel positieve als negatieve ervaringen. In je leven maak je verschillende processen door. En op deze manier leer je verschillende sociale vaardigheden aan. Dan leer je je gevoelens beter onder controle te houden, je in te leven in een ander en zo kun je steeds meer diepgaande relaties aangaan. Ook leer je steeds meer over jezelf door reacties die je van anderen krijgt. Het is een soort van spiegel die wordt opgehouden elke keer als je contact met iemand aan gaat. Je leert wat je sterke en je zwakke punten zijn.

⁹ Pedagogisch klimaat & sociaal-emotionele ontwikkeling – reader Algemene Pedagogische Minor

Dat wat je over jezelf leert zorgt voor een kijk op jezelf. Dit wordt je zelfbeeld genoemd. Dit zelfbeeld is een belangrijke factor in de ontwikkeling op het sociaal-emotionele gebied. Zo kan een negatief zelfbeeld een kind ernstig belemmeren in zijn ontwikkeling, of zelfs de ontwikkeling blokkeren.

Dit is iets wat veel voorkomt: iemand krijgt een slecht zelfbeeld door de contacten met anderen. Als een kind steeds te horen krijgt dat het dom is, en zijn zusje veel slimmer is, dan krijgt die gene ook zelf dat beeld. Terwijl een kind juist hele andere mogelijkheden heeft, maar dit dus al niet meer ziet. Dit is dus iets wat eigenlijk voorkomen moet worden. Een kind mag dit niet te vaak horen. Ook als een kind veel wordt afgewezen kan het een minderwaardigheidsgevoel krijgen. En dan kan een kind een negatieve levensstijl gaan ontwikkelen met een negatief verwachtingspatroon. Dat zie je vaak terug. Hoe vaak hoor je iemand wel niet zeggen: "Zie je wel, ik kan het niet!". Dit kun je dus terughalen in de ontwikkeling van iemand.

2.2.2 Basisbehoeften van kinderen

Ieder mens ontwikkelt zich vanuit psychologische basisbehoeften.¹⁰ Als deze basisbehoeften goed worden gevoed dan zal iemand heel evenwichtig en gemotiveerd zijn. Volgens L. Stevens¹¹ zijn er drie fundamentele basisbehoeften:

- Autonomie
- Competentie
- Goede relaties

Autonomie

Met autonomie wordt bedoeld dat je de behoefte hebt om zelfstandig te zijn. Mensen willen zelfstandig beslissingen nemen, verantwoordelijk zijn voor eigen daden en zelf keuzes maken. Niet alleen kinderen voelen dit zo, maar ook volwassen mensen hebben deze behoefte. Bij kinderen is al gauw zichtbaar dat ze zelfstandig willen worden. Bijvoorbeeld bij een peuter, deze wil zichzelf al kunnen aankleden. Een kleuter, die wil zelf naar school fietsen. En een puber, die wil zijn eigen kleding uitzoeken. Zo zijn er aan meer dingen te zien dat kinderen graag zelfstandig willen worden.

Competentie

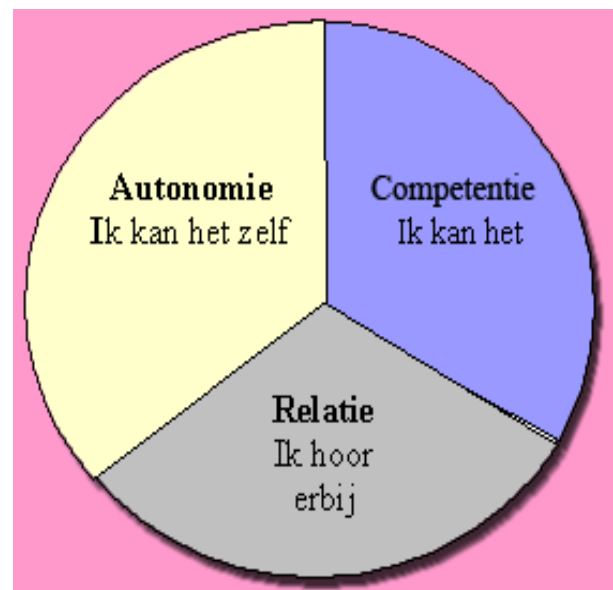
Verder heeft ook iedereen er behoefte aan om zich bekwaam te voelen. Kinderen willen graag voelen dat ze iets kunnen, dat ze die capaciteiten hebben. Ze willen iets steeds beter kunnen, dingen zelf oplossen. En als dit niet lukt, dan hebben ze soms hulp nodig van iemand anders. Maar lukt het wel, dan genieten ze hier volop van. Want ze weten dat ze iets kunnen en daar groeien ze van. Ze krijgen meer zelfvertrouwen. Het zelfbeeld wordt positiever. Als dan ook de omgeving hier nog positief op reageert, neemt het geloof in zichzelf nog meer toe. De ontwikkeling die dan volgt door deze resultaten is dus een meer vertrouwen hebben in zichzelf.

¹⁰ Pedagogisch klimaat & sociaal-emotionele ontwikkeling – reader Algemene Pedagogische Minor

¹¹ L. Stevens (1994) Over het vakmanschap van de leraar. Onderwijsproblemen.

Goede relaties

Iedereen heeft behoefte aan een goede relatie: Je wilt zelf relaties aan kunnen gaan en deze onderhouden. Kinderen willen graag dat anderen hem of haar accepteren, waarderen en met hem of haar om willen gaan. Dat geeft ze dan een gevoel van veiligheid en rust. Op basis daarvan kunnen kinderen dan weer andere relaties aangaan. Voor de ontwikkeling van een kind is het kind aangewezen op relaties met anderen. Kinderen moeten dus wel sociaal competent worden. Als er problemen zijn in de relaties kan dit leiden tot isolement en gevoel van eenzaamheid. En dat betekent dat een kind zijn persoonlijkheidsontwikkeling in gevaar is.

2.2.3 Doelen van sociaal-emotionele ontwikkeling

Kinderen kunnen zich sociaal-emotioneel alleen ontwikkelen in de omgang met andere mensen en deze omgang gaat altijd samen met emoties. Een doel voor de sociaal-emotionele ontwikkeling kan dan ook zijn: We willen bereiken dat kinderen opgroeien tot evenwichtige personen, die sociaal competent zijn, kunnen omgaan met emoties, een positief zelfbeeld hebben en hun eigen mogelijkheden kunnen benutten. ¹²

Van Lieshout is van mening dat een school kinderen een sociale ondersteuning moet bieden. Of te wel, als een kind problemen heeft in de omgang met anderen dan moet je deze helpen. Met deze ondersteuning zorgt je ervoor dat kinderen sociaal vaardig en sociaal competent worden. Dit kun je doen door kinderen zelfstandig problemen te laten oplossen, en als het nodig is met hulp. Maar laat een kind het zoveel mogelijk eerst alleen proberen.

Een leerkracht moet tijdens de begeleiding een betrouwbare en ondersteunende vertrouwenspersoon zijn. Want als een kind dit vertrouwen heeft in een leerkracht krijgt het ook meer vertrouwen in zichzelf en anderen. En op deze manier kan een kind dan weer moeilijke situaties aan. Van Lieshout vindt de houding en het gedrag van een leerkracht essentieel. "Zonder vertrouwen red je het niet, dat is de basis."

2.2.4 Ontwikkeling sociale vaardigheden

Zoals ik al eerder aangaf gaat de ontwikkeling van ieder kind niet altijd soepel. Er zijn altijd kinderen die ergens in blijven steken. Dan is het belangrijk om zicht te hebben op de ontwikkelingslijn van kinderen. Want pas dan kun je achterhalen

¹² Van Lieshout, Van Lier, Hoebe, (1993) Sociaal-emotionele ontwikkeling. De vertrouwensrelatie als basis, De Ruiter,

waar het mis is gegaan. En kun je hier ook wat aan gaan doen. Hoe ouder het kind wordt, hoe meer ontwikkeling het kind doormaakt. Het gedrag wordt aangeleerd en wordt steeds meer verfijnd. Maar wanneer worden welke vaardigheden nu verworven? Want je verwachting zijn toch anders voor een kind in groep 8 dan voor een kind dat net op de basisschool komt.

Als baby zijnde begint de ontwikkeling al. Een baby probeert al contact te maken met iemand, en zelf initiatieven de te nemen. En toch zijn er bij baby's als verschillen in spontaniteit en zichzelf openstellen. Deze verschillen zijn er dus al bij de geboorte. Pas als je echt het vermogen hebt om met een ander mee te leven wordt er in de literatuur gezegd dat je sociaal gedrag aan het ontwikkelen bent. Daarvoor dus nog niet. Dus baby's tellen hier toch nog niet in mee. Baby's kunnen als ze rond een jaar oud zijn nog niet heel erg sociaal reageren. Je ziet wel eens tekenen van ongerustheid, maar verder kunnen ze dit nog niet heel erg uiten. Bij peuters begint dit al wat meer te komen. Zij kunnen wat meer opgewonden raken als er een ongelukje gebeurt. Ze willen dan soms de ander gaan troosten (want ze hebben gezien dat dat zo hoort).

Als een baby rond de 18 maanden is kun je bij een kind al wat meer reacties zien. Dan wordt het allemaal wat meer verbaal en fysiek. Hierin is de rol van de ouders wel heel belangrijk. Als ouders dingen goedkeuren, prijzen en sturen dan pikken kinderen dit snel op. Als ouders dan ook nog eens goed uitleggen waarom iets wordt verwacht dan blijft dit nog beter hangen bij deze jonge kinderen.

Bij de ontwikkeling van het sociale inzicht gaat het om twee verschillende uitingsvormen: inzicht hebben in sociale situaties en jezelf in de ander kunnen verplaatsen. Volgens Selman zijn er vijf stadia in de sociaal cognitieve ontwikkeling van kinderen. De eerste fase begint volgens hem zo rond de leeftijd van drie jaar.

Fase 0: Egocentrisch perspectief nemen

In deze fase staan de gevoelens en de gedachten van het kind zelf heel erg centraal. Het kan zich nog niet verplaatsen in een ander. De relatie met anderen is alleen gebaseerd op iets dat waarneembaar is; geen inleving. Je kunt er hier bijvoorbeeld aan denken dat een kind de opdracht krijgt om een iets te maken met potlood. De punt breekt af, het kind reageert dan door het potlood van de buurman te pakken en zonder er bij na te denken daar mee verder te gaan. Wat de buurman daar dan ook van vindt.

Fase 1: Gedifferentieerd subjectief perspectief nemen

In deze fase groeit het besef van kinderen dat andere kinderen anders kunnen denken en voelen. Dat ze dus ook anders kunnen reageren op situaties en gebeurtenissen. Maar het vergelijken van elkaar standpunten gebeurt nog niet. Alleen het standpunt van het kind zelf is vaak de juiste. Als je weer kijkt naar de opdracht die hierboven werd gegeven en de punt van het potlood brak. Nu zal het kind aan de buurman vragen of hij het potlood mag lenen. Ook als het antwoord dan nee is kan dit kind nog boos worden, want hij begrijpt niet dat de ander het potlood zelf nodig heeft om ook te tekenen.

Fase 2: Over zichzelf kunnen nadenken in termen van de tweede persoon en wederzijds perspectief nemen

Nu leert het kind zich steeds beter te verplaatsen in een ander. De gedachten en gevoelens van de ander worden doordacht. Het kind leert op dit moment zich aan te passen op de reactie van de ander. Het integreren van verschillende standpunten is deze fase nog niet aan de orde. Dat volgt later. Nu kan het kind nadenken over wat een ander denkt. Als je dan weer naar die opdracht kijkt. De punt breekt af. Het kind vraagt nu aan zijn buurman of hij een potlood mag lenen. Als het antwoord dan nee is, pakt het kind het potlood wel op het moment dat het even niet gebruikt wordt.

Fase 3: Denken in termen van de derde persoon en wederzijds perspectief nemen

Vanaf deze fase kan een kind zich echt verplaatsen in het standpunt van meerdere mensen. En hij weegt deze punten ook heel bewust af. Als een grote groep iets vindt wordt een kind zich in deze fase daar ook bewust van en wil dat dan eigenlijk ook vinden. Een reactie op het afbreken van de punt van je potlood in deze fase zou kunnen zijn: rondkijken, doorhebben dat iedereen zijn eigen potlood gebruikt, en puntenslijpen kan niet. Dus wordt er wat anders gepakt waar je ook mee zou kunnen schrijven. Het kind denkt op dit moment: Juf zal het beter vinden als ik mijn werk afmaak dan dat ik zit te wachten en het niet afkrijg.

Fase 4: Diepgaand perspectief nemen en het gezichtspunt vanuit de samenleving als symbool

Nu kan een kind iets los zien van de situatie. En zal meer generaliseren. Rekening houden met wat de samenleving er van zal vinden. Dus het kind gaat op dit moment echt nadenken wat andere zullen vinden en pas dan zelf ook een mening geven. In het voorbeeld dat de punt van een potlood afbreekt dan zal hij misschien vragen of hij die van een ander mag lenen, maar pas nadat hij heeft nagedacht wat het antwoord kan zijn. "Ik kan me wel voorstellen dat hij nee zou zeggen, want....."

±1 ^e levensjaar	→ veilige hechting, goede exploratie
± 2 ^e levensjaar	→ autonomie, soepele socialisatie
± 4 ^e levensjaar	→ effectieve omgang met leeftijdsgenoten
± 12 ^e levensjaar	→ vorming eigen identiteit
Adolescentie	→ relaties, rollen
Volwassenheid	→ ouderschap

Globale schets levensloop van sociaal-emotionele ontwikkeling.¹³

¹³ Pedagogisch klimaat & sociaal-emotionele ontwikkeling – reader Algemene Pedagogische Minor

2.2.5 Sociale vaardigheden

Sociale vaardigheden zijn de gedragingen die in een sociale context de voortgang van de interactie mogelijk maken. Deze vaardigheden zijn dus doelgericht.

Bijvoorbeeld: iemand iets vragen, aansluiting zoeken, een praatje kunnen maken. Deze vaardigheden hebben dan als doel: iets gedaan krijgen, mogen meedoen, contact krijgen met iemand. Voor sociale vaardigheden zijn er meer aspecten. Het gedrag dat kinderen laten zien heeft meer om handen dan alleen dat gene dat ze laten zien. De aspecten die daarbij een rol spelen zijn:

- Sociaal gedrag → het kunnen handelen
- Sociale cognitie → begrip en inzicht
- Sociale attitude → houding ten opzichte van jezelf en anderen

Sociaal gedrag

Sociaal gedrag is zichtbaar. Je kunt dit zien als een kind concrete, waarneembare activiteiten uitvoert dat betrekking heeft op de omgang met leeftijdsgenootjes.

Voorbeelden van sociaal gedrag zijn: Kunnen groeten, glimlachen, oogcontact kunnen hebben, een praatje maken. Maar ook: kunnen samenspelen en samenwerken. Dingen waar je dit aan kunt herkennen zijn: materiaal kunnen delen, je aan afspraken houden, complimentjes geven, meedoen.

Aansluiting zoeken bij leeftijdsgenootjes en vriendjes kunnen maken zijn ook vormen van sociaal gedrag. Hierbij kun je dan ook nog weer letten op: niet storend of opvallend gedragen, weten wanneer je hoe moet aansluiten en interesse tonen in een ander en zijn activiteiten.

In het onderwijs zijn een aantal aspecten erg van belang:

- Kunnen luisteren en reageren
- Initiatief kunnen nemen
- Rustig, gehoorzaam gedrag
- Geen angst en een positief zelfbeeld
- In staat zijn tot aandacht en taakgerichtheid

Sociale cognitie

Als je het hebt over sociale cognitie dan gaat het om het krijgen en hebben van begrip en inzicht in bepaalde situaties. Sociale cognitie is onder te verdelen in twee vaardigheden:

1. De vaardigheid om jezelf in het gezichtspunt van de ander te verplaatsen. Je moet dus kunnen nagaan wat de ander ervan vindt, maar ook waarom hij dat vindt.
2. De vaardigheid om je eigen gedrag af te stemmen op datgene wat de situatie vraagt. Een voorbeeld hiervan is dat je tegen je vriendjes "je" zegt, maar tegen onbekende mensen "u". Dit moet je kunnen inschatten.

De belangrijkste vaardigheden voor de sociale cognitie zijn:

- Jezelf kunnen verplaatsen in de gedachten, gevoelens en de bedoelingen van anderen
- In een probleem of conflictsituatie zelf oplossingen kunnen bedenken
- De gevolgen van je eigen gedrag en daden kunnen voorzien
- De oorzaken van het gedrag van een ander kunnen begrijpen
- Kunnen inschatten wanneer je in een gesprek kunt mengen. Dus niet zomaar ergens doorheen praten
- Van te voren kunnen bedenken wat er nodig is om een doel te kunnen bereiken in een sociale situatie

Sociale attitude

Sociale attitude is de houding dat een kind heeft ten opzichte van zichzelf en van anderen. Maar ook de manier waarop het kind zichzelf en anderen waardeert. De aspecten die hierbij heel belangrijk zijn, zijn:

- Voldoende zelfvertrouwen
- Vertrouwen in een ander hebben
- Iets voor een ander overhebben
- Een ander gelijkwaardig behandelen. Respecteren en accepteren als er verschillen zijn, dat is niet erg
- Inspelen op de behoefte van een ander. Bijvoorbeeld door je hulp aan te bieden als dit nodig is

Er zijn in de literatuur verschillende lijstjes te vinden met sociale vaardigheden die leerkrachten belangrijk vinden. Welke vaardigheden helpen de kinderen om een zo goed mogelijke deelname op school te hebben en in hun latere leven. Dit is moeilijk om in een vast lijstje te zetten. Maar de lijstjes die ik heb bekeken daar kwamen toch een aantal dingen wel overeen, en dat zijn de volgende sociale vaardigheden:

- ✓ Naar elkaar luisteren en elkaar niet onderbreken
- ✓ Zien wat een ander nodig heeft, meevoelen met een ander
- ✓ Een praatje kunnen maken
- ✓ Een agenda bijhouden, tijd indelen, op tijd komen
- ✓ Anderen niet uitlachen of uitschelden
- ✓ Ruzies kunnen uitpraten
- ✓ Openstaan voor samenspel en samenwerking
- ✓ Beleefd zijn
- ✓ Regels naleven en afspraken nakomen
- ✓ Waardering kunnen geven aan een ander

Hoofdstuk 3: Onderzoeksopzet

Hier beschrijf ik mijn onderzoeksvragen. Ik beschrijf verder hoe ik antwoord wil gaan krijgen op mijn vragen en op mijn onderzoek opgezet is. Verder leg ik kort uit welke onderzoeken ik heb uitgevoerd en wat ze precies inhouden.

3.1 Onderzoeksvraag en deelvragen

Bij een onderzoek is het natuurlijk belangrijk om vragen op te stellen. Zo wordt het concreet wat je precies wilt gaan onderzoeken.

3.1.1 Onderzoeksvraag

Na aanleiding van mijn probleemstelling en de verkenning heb ik een aantal vragen opgesteld. En daar is een onderzoeksvraag uitgekomen:

- Hoe kan ik tandemleren het beste inzetten in een combinatiegroep: gericht op resultaat en op sociaal-emotionele ontwikkeling?

3.1.2 Deelvragen

De deelvragen die hierbij horen zijn:

- Wat is tandemleren?
- Hoe verloopt de sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen?
- Hoe kom je met tandemleren tot het beste resultaat?
- Hoe is tandemleren in te zetten voor sociaal-emotionele ontwikkeling?
- Waarom zou je kiezen voor tandemleren (in een combinatiegroep)?

3.2 Onderzoeksgroep

De groep waar ik mijn onderzoek bij ga uitvoeren is groep 1/2 (De Eekhoorns) van Mijn stageschool te Heerenveen. Dit is een groep die het hele jaar door blijft groeien. Aan het begin van het jaar zijn er 22 leerlingen. Nieuwe leerlingen die net vier zijn geworden stromen hierbij in. Aan het eind van het school jaar zal het een groep zijn van 26 leerlingen. In deze groep zitten 9 leerlingen in groep 2 en andere leerlingen zitten in groep 1. De leerlingen die later zijn ingestroomd heb ik niet meegenomen in mijn resultaten. Hier heb ik voor gekozen omdat zij bij de eerste SCOL meting nog niet in de groep zaten, dus daarvoor heb ik nog geen resultaten. Ook doen zij verder met andere toetsingen ook nog niet mee, dat komt pas in het volgende schooljaar. Die lijn wil ik hierin vasthouden. Natuurlijk doen zij wel mee met de opdrachten. Maar dan koppel ik hen aan elkaar. Zodat de resultaten niet door hen beïnvloed. Met hen wil ik verschillende tandemopdrachten gaan uitvoeren. Ideeën hiervoor haal ik uit een ideeënmap op school en aan de hand daarvan zal ik een aantal opdrachten gaan ontwerpen.

3.3 Onderzoeksstrategie

Een onderzoek is op vele manieren te doen. Ook met behulp van verschillende methoden. Zo kan je ervoor kiezen om te bestuderen, te observeren of gegevens in kaart te brengen. Het onderzoek dat ik doe bestaat eerst uit een literatuuronderzoek, dan zet ik verschillende tandemopdrachten in de groep in en

deze reflecteer ik na die tijd ook met de kinderen. Ik wil resultaten van dit onderzoek halen uit een observatielijst: SCOL – Sociale Competentie Observeratielijst. Deze vul ik in voor de leerlingen voor ik begin met het onderzoek en dit wil ik aan het eind weer doen, zo kan ik de groei van de leerlingen meten. Voor de opdrachten die resultaat gericht zijn, op het gebied van taal en rekenen, wil ik het observatieformulier dat op stage wordt gebruikt voor rekenen en taal gebruiken na het doen van elke opdracht. Zo kan ik hier de resultaten gelijk uithalen.

3.3.1 Literatuuronderzoek

Ik heb een aantal boeken gelezen om meer te weten te komen over tandemleren en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Van alle dingen die ik heb gelezen heb ik zelf een tekst geschreven, waarin ook mijn mening naar voren komt. Dat is mijn theoretisch kader, deze is te lezen in hoofdstuk 2.

3.3.2 Tandemopdrachten

In mijn groep wil ik verschillende tandemopdrachten gaan inzetten. Ideeën hiervoor kan ik vinden in een ideeënmap op stage en uit de theorie over tandemleren. Aan de hand daarvan zal ik zelf een aantal opdrachten ontwerpen. De opdrachten zet ik in gericht op resultaten op het gebied van rekenen en taal. Tijdens deze opdrachten moet er veel natuurlijk veel worden samengewerkt, zo wordt er dan gewerkt aan de sociaal-emotionele ontwikkeling.

3.3.3 Observeren

Om resultaten naar voren te kunnen halen ga ik gebruik maken van verschillende observatieformulieren. Zo wordt er bij ons op stage gebruik gemaakt van SCOL – Sociale Competentie Observeratielijst. Dan kan ik het sociale deel goed in kaart brengen. Voor het resultaatgerichte gedeelte gebruik ik de observatieformulieren die al worden gebruikt voor taal en rekenen. Deze vul ik steeds in voor en na het doen van een opdracht. Dan kan ik de resultaten gelijk goed bekijken op het gebied van taal en rekenen. Ik zal verder niet gebruik maken van toetsingen bij kleuters, dit is er namelijk weinig en ik denk dat ik voor mijn groep uit de observatieformulieren genoeg informatie kan halen om uiteindelijk tot antwoorden en een conclusie te komen.

Hoofdstuk 4: Het onderzoek

In dit hoofdstuk beschrijf ik hoe het proces en de uitvoering van mijn onderzoek zijn verlopen. Verder heb ik een logboek bijgehouden, deze is hier ook te vinden. Ook heb ik een eindreflectie op het onderzoek geschreven. Waar ben ik tegenaan gelopen? Hoe kan het de volgende keer beter?

4.1 Het proces en de uitvoering van het onderzoek

4.1.1 Formuleren van een probleemstelling

Op mijn stageschool hebben ze aangegeven dat ik zelf een onderwerp mocht uitzoeken voor mijn onderzoek. Voor mezelf wilde ik het onderzoek wel koppelen aan mijn stage, zodat ik zelf gelijk dingen kan uittesten in de groep en eventuele resultaten gelijk kan opmerken.

Ik wil tandemleren inzetten in mijn combinatiegroep gericht op resultaat en op sociaal-emotioneel gebied.

4.1.2 Opstellen van een hypothese/verwachting

Dit vond ik vrij lastig eerst om te bedenken. Natuurlijk heb je gelijk al wel een aantal ideeën. Maar is dat goed genoeg om op te schrijven? Uiteindelijk heb ik dit genoteerd: Ik verwacht dat je tandemleren voor de verschillende doelstellingen op andere manieren in moet zetten. Ik denk dat je op sociaal-emotioneel gebied niet al te verschillende leerlingen aan elkaar moet koppelen. Ik denk dat dat er voor kan zorgen dat een leerling dichtklapt. Maar dat je dus juist leerlingen aan elkaar moet koppelen die goed met elkaar kunnen praten en beide goed aan bod kunnen komen. Zo kan er goed gewerkt worden aan de samenwerkingsvaardigheden. Terwijl als je tandemleren resultaatgericht inzet op het gebied van rekenen en taal, denk ik dat het juist goed is om heel verschillende leerlingen aan elkaar te koppelen: sterke aan zwakke leerlingen. De sterke leerling helpt hierbij de zwakke leerling, zodat deze betere resultaten behaalt, maar door zelf veel uit te leggen is de sterke leerling er dan zelf ook weer extra mee bezig en leert daar ook weer van.

4.1.3 Een verkenning uitvoeren

Ik heb een theoretisch kader gemaakt. Hiervoor ben ik de theorie ingedoken. Ik heb verschillende boeken gelezen en ik heb informatie gezocht op internet. Het is een literatuuronderzoek geworden waarin ik ook antwoorden heb gekregen op een aantal deelvragen van mijn onderzoek.

4.1.4 Onderzoeksvragen opstellen

Na aanleiding van mijn probleemstelling en de verkenning heb ik een aantal vragen opgesteld. En daar is een onderzoeksvraag uitgekomen:

- Hoe kan ik tandemleren het beste inzetten in een combinatiegroep: gericht op resultaat (rekenen en taal) en op sociaal-emotionele ontwikkeling?

Hierbij horen ook een aantal deelvragen. Deze zijn:

- Wat is tandemleren?
- Hoe verloopt de sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen?
- Hoe kom je met tandemleren tot het beste resultaat op het gebied van rekenen en taal?
- Hoe is tandemleren in te zetten voor sociaal-emotionele ontwikkeling?
- Waarom zou je kiezen voor tandemleren (in een combinatiegroep)?

4.1.5 Onderzoeksgroep definiëren

De groep waar ik mijn onderzoek bij ga uitvoeren is groep 1/2 (De Eekhoorns) van Mijn stageschool te Heerenveen. Dit is een groep die het hele jaar door blijft groeien. Aan het begin van het jaar zijn er 22 leerlingen. Nieuwe leerlingen die net vier zijn geworden stromen hierbij in. Aan het eind van het school jaar zal het een groep zijn van 26 leerlingen. In deze groep zitten 9 leerlingen in groep 2 en andere leerlingen zitten in groep 1. De leerlingen die later zijn ingestroomd heb ik niet meegenomen in mijn resultaten. Hier heb ik voor gekozen omdat zij bij de eerste SCOL meting nog niet in de groep zaten, dus daarvoor heb ik nog geen resultaten. Ook doen zij verder met andere toetsingen ook nog niet mee, dat komt pas in het volgende schooljaar. Die lijn wil ik hierin vasthouden. Natuurlijk doen zij wel mee met de opdrachten. Maar dan koppel ik hen aan elkaar. Zodat de resultaten niet door hen worden beïnvloed. Met deze groep wil ik verschillende tandemopdrachten gaan uitvoeren. Ideeën hiervoor haal ik uit een ideeënmap op school en uit de gelezen theorie. Aan de hand daarvan zal ik een aantal opdrachten gaan ontwerpen.

4.1.6 Onderzoeksstrategie bepalen

Mijn onderzoek ben ik begonnen door in de literatuur te duiken. Ik wilde eerst meer weten over tandemleren en over de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. Mijn onderzoeksvraag had ik al geformuleerd en om hier antwoord op te geven moest ik dingen uit mijn theoretisch kader in de praktijk brengen, om dit goed te kunnen onderzoeken. Ik heb verschillende opdrachten uitgevoerd in de groep en daar met leerlingen samen gereflecteerd. Maar ook door het zelf te analyseren.

4.1.7 Data verzamelen

Natuurlijk was het uitvoeren van een aantal opdrachten niet genoeg. Hiervoor moest ik ook resultaten kunnen bekijken. Dus ik heb voor de opdrachten die resultaatgericht waren op taal en rekenen een observatielijst gebruikt voor en na de opdrachten. Zo kon ik de resultaten meten, ook al was dit vrij subjectief. Het was geen geijkte toetsing. Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling heb ik voor mijn onderzoek een lijst van SCOL ingevuld en na die tijd weer. Om te kunnen kijken hoe de sociaal-emotionele ontwikkeling is verlopen.

Ook tijdens het literatuuronderzoek heb ik veel gelezen en geleerd. Als je aan het lezen bent over tandemleren doe je steeds meer ideeën op, maar steeds

moest ik er wel over na denken of ik dit kon gebruiken. Tijdens het lezen was ik dus eigenlijk al een selectie aan het maken voor opdrachten om te kunnen doen.

4.1.8 Data analyseren/interpreteren

Na het lezen van de theorie heb ik informatie daaruit gehaald die ik kon gebruiken voor dit onderzoek. Ik heb toen bepaald wat ik belangrijk vond voor dit onderzoek. De informatie die ik belangrijk vond heb ik verwerkt in het theoretisch kader. In dit theoretisch kader vond ik het belangrijk om niet alleen de theorie te laten zien, maar ik vond het ook belangrijk om mijn mening hierin te verwerken. Op deze manier heb ik me de theorie eigen kunnen maken. Door de theorie heb ik op veel vragen al antwoord gekregen. Maar er bleven nog een aantal vragen open staan. Deze moest ik verder onderzoeken in de praktijk. De resultaten die ik hierbij heb verzameld zijn terug te vinden in de bijlagen.

Het verzamelen van de resultaten was nog wel een lastig. De SCOL-lijsten zijn geijkte lijsten om te vullen, waar een score aan wordt gekoppeld. Dit was dus niet zo lastig. Hier kon ik goed resultaten uithalen voor dit onderzoek. Maar op het gebied van rekenen en taal werd het lastiger. Daarvoor heb ik gebruik gemaakt van de observatielijsten die worden gebruikt op Mijn stageschool. Dit is natuurlijk niet een geijkt instrument. Dus de observaties die ik daarbij heb gedaan heb ik zo objectief mogelijk ingevuld, maar deze zullen toch wat gekleurd zijn (subjectief). Bij kleuters zijn weinig toetsingsmomenten, dus andere resultaten daarvoor verzamelen en analyseren was geen optie. Ik heb het op deze manier gedaan, maar daarbij is het dus belangrijk om te onthouden dat het wat gekleurde resultaten kunnen zijn.

Na het invullen van de observatieformulieren heb ik deze goed bekeken en heb ik deze geanalyseerd. Ik heb gekeken hoe de kinderen tot hun scores zijn gekomen. Dit heb ik ook kort per koppel steeds beschreven. Aan de hand daarvan heb ik per opdracht een conclusie getrokken. Dit alles is terug te vinden in de bijlagen van dit verslag. Voor de scores op SCOL heb ik ook een korte analyse geschreven en hieruit een conclusie getrokken. Ook dit is terug te vinden in de bijlagen.

Aan de hand van deze analyses en conclusies heb ik mijn uiteindelijk antwoorden gegeven op onderzoeks –en deelvragen. Hieruit heb ik dan ook mijn conclusie getrokken.

4.1.9 Onderzoeksrapportage maken

Dit verslag is mijn onderzoeksrapportage. Dus dat is hier in te lezen.

4.1.10 Opbrengsten/uitkomsten bekend maken

De opbrengsten en uitkomsten die uit mijn onderzoek zijn gekomen zijn te lezen in hoofdstuk 5. Hierin zijn de conclusie van mijn onderzoek en aanbevelingen voor mijn stageschool te vinden.

4.2 Logboek

4.3 Eindreflectie

Wat wilde ik gaan doen?

Ik was van plan om uit te zoeken wat tandemleren was. Ik had deze term al zo vaak voorbij horen komen, maar ik wist eigenlijk niet zo goed wat het was. Hier wilde ik dus meer van weten. Toen ik hier over had gelezen wilde ik gaan onderzoeken hoe je het tandemleren het best in kunt zetten als je resultaat gericht gaat werken (op het gebied van rekenen of taal) of juist op sociaal-emotioneel gebied. Dus door verschillende tandemopdrachten uit te voeren in de klas, wilde ik dit gaan onderzoeken. Door observaties hiervan bij te houden en lijsten in te vullen wilde ik mijn onderzoek gaan uitvoeren.

Heb ik dat uiteindelijk gedaan? Of wat heb ik anders gedaan?

Ik heb dat zeker gedaan. Ik heb onderzocht wat tandemleren is en hiervoor heb ik opdrachten op verschillende manieren ingezet in mijn groep. Ik had alleen van te voren niet heel goed bedacht hoe ik resultaten voor mezelf kon gaan onderzoeken. Op het sociaal-emotionele gebied had ik dit al wel bedacht: SCOL invullen. Hier kun je mooi de resultaten zien over de periode dat ik hier mee bezig ben geweest, en dit zijn ook geijkte resultaten. Maar met de resultaatgerichte opdrachten (voor taal en rekenen) vond ik dit een stuk lastiger. Ik kwam er achter dat dat (vooral bij kleuters) heel lastig te meten is. In andere groepen zijn er veel toetsen en daar kun je de resultaten uithalen, maar bij kleuters is dit niet het geval. De observatieformulieren heb ik hiervoor gebruikt, maar ik heb wel duidelijk moeten aangeven dat dit vrij subjectief is. Hier heb ik dus geen geijkte resultaten aan over gehouden.

Wat heb ik ervan geleerd?

Tijdens het maken van mijn theoretisch kader heb ik voor mijn gevoel het meest geleerd. De theorie die ik las kon ik goed toepassen in de praktijk, dus dat was heel fijn. Wat mij vooral heeft verbaasd was het feit dat tandemleren een vorm was van coöperatief leren. Hier wist ik natuurlijk al best wel wat vanaf, door eerdere opdrachten die ik heb gemaakt daarover op de Pabo. Maar nu heb ik me toch nog meer kunnen verdiepen, en heb ik me meer kunnen richten op de werkvormen die bedoeld zijn voor het tandemleren (de opdrachten in tweetallen). De theorie over de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen is ook iets waar ik veel van heb geleerd. Vooral als het gaat om de sociale vaardigheden van kinderen en de fases daarvan.

Ook heb ik geleerd hoe ik dingen goed kan verwoorden in een onderzoeksverslag. Ik ben tegen dingen aangelopen die niet handig waren. Zo kwam ik er achter dat ik voor mijn onderzoeksresultaten eigenlijk weinig meetbare resultaten had. Ik heb geleerd om hier van te voren beter over na te denken, zodat ik hier niet weer tegenaan loop. Voordat ik een onderzoek ga opzetten moet ik dus ook beter nagaan over hoe ik mijn resultaten wil gaan verzamelen.

Wat zou ik de volgende keer anders doen en waarom?

De volgende keer zal ik dus beter nadenken over hoe ik mijn resultaten ga verzamelen. Want dit moet goed meetbaar zijn. Dus voor ik begin met een onderzoek zal ik dit beter moeten nagaan. Zodat ik niet weer tijdens het doen van een onderzoek tegen dit soort dingen aanloop.

In welke mate is mijn onderzoek van invloed geweest op mijn concrete handelen in de praktijk?

Na het doen van dit onderzoek zal ik tandemopdrachten op een meer bewuste manier inzetten. Eerder deed ik ook wel opdrachten in tweetallen, maar dat was meer om eens een andere werkvorm te gebruiken. Na het doen van dit onderzoek ben ik er achter gekomen hoe belangrijk het eigenlijk is om het tandemleren in te zetten. Maar ook dat het belangrijk is om bewust tweetallen te maken, dat je kijkt naar de kinderen en weet welke kinderen dan het best aan elkaar gekoppeld kunnen worden. Dus wanneer ik nu in de klas een tandemopdracht doe kies ik de tweetallen heel bewust.

Ook als ik straks voor een andere groep sta, op een andere school, zal ik dit willen toepassen. Niet iedere school houdt zich bezig met coöperatief leren en dan vooral niet met tandemleren. Maar toch heb ik met dit onderzoek ondervonden hoe je dit goed kunt inzetten en dit wil ik dan ook zeker blijven doen.

Hoofdstuk 5: Conclusies en aanbevelingen

Hier trek ik mijn conclusies. Dit doe ik aan de hand van de onderzoeksvragen en deelvragen die ik heb opgesteld. Daarna volgen mijn aanbevelingen. Bij dit alles staat mijn onderzoeksvraag centraal.

5.1 Conclusies

Nadat ik een probleemstelling heb opgesteld, heb ik een aantal deelvragen opgesteld. Doormiddel van deze vragen heb ik een onderzoeksvraag opgesteld. Deze is dan ook erg verwant aan mijn probleemstelling. Aan de hand van mijn onderzoeksvragen ben ik tot een conclusie gekomen.

Deelvragen

De antwoorden die ik op mijn deelvragen heb gevonden zijn:

- *Wat is tandemleren?*

Het antwoord op deze vraag heb ik heel uitgebreid onderzocht. Het antwoord hierop is terug te vinden in het theoretisch kader: Hoofdstuk 2.1 Tandemleren. Wat ik vooral heel interessant vond, was het feit dat het een vorm is van coöperatief leren. Daar wist ik al wel het een en ander van, maar daar heb ik me nu nog meer in kunnen verdiepen.

- *Hoe verloopt de sociaal-emotionele ontwikkeling bij kinderen?*

Hier heb ik ook voor mijn theoretisch kader onderzoek naar gedaan. Ik ben hiervoor de theorie ingedoken. Het antwoord op deze vraag is terug te lezen in het theoretisch kader: Hoofdstuk 2.2 Sociaal-emotionele ontwikkeling.

- *Hoe kom je met tandemleren tot het beste resultaat op het gebied van rekenen en taal?*

De resultaten van taal en rekenen kunnen zoals ik eerder al heb aangegeven wat gekleurd zijn. Omdat dit is gebaseerd op observaties, en dat dit dus niet geijkte resultaten zijn. Maar wat hier uit kwam was:

Tijdens tandemopdrachten voor rekenen en taal kun je over het algemeen de kinderen die zwak zijn beter niet aan elkaar koppelen. De kinderen boeken dan maar weinig voortgang. Ze kunnen zich dan niet aan elkaar op trekken.

Om betere resultaten te behalen is het verstandig om koppels te maken waar in elk geval één sterke leerling zit. Koppels met een sterke leerling (hierbij maakt het dan niet uit of die gene in een hogere groep of lagere groep zit) trekken vaak de wat zwakkere kinderen mee naar hun niveau. Maar de sterke leerlingen leren hier zelf ook van. Ze moeten de dingen op verschillende manieren uitleggen voor het zwakkere maatje. Zo leren zij ook op verschillende manieren naar de stof te kijken. Zwakkere kinderen komen op deze manier op een hoger niveau, maar de sterke leerling zelf dus ook.

Als je twee sterke leerlingen aan elkaar koppelt merk je dat de opdracht die gegeven wordt vaak al snel klaar is. Deze kinderen vinden dit dan "makkelijk". Maar een uitdaging gaan ze dan niet uit de weg. Sommige koppels zullen zelf met een idee komen om het uitdagender voor zichzelf te maken, andere koppels zul je als leerkracht een uitdagendere opdracht moeten geven. Maar ze staan hier dan zeker voor open. Zij behalen dan als koppel ook zeker wel een hoger niveau. Dus worden er dan goede en betere resultaten behaald.

- *Hoe is tandemleren in te zetten voor sociaal-emotionele ontwikkeling?*

De resultaten voor de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn terug te vinden in de resultaten van SCOL. Deze lijst heb ik ingevuld voor ik begon met mijn onderzoek, maar ook na het uitvoeren van de verschillende tandemopdrachten. Later heb ik bekeken welke kinderen er aan elkaar zijn gekoppeld tijdens de verschillende opdrachten en heb ik daaruit de volgende conclusie getrokken:

Tandemleren is een werkwijze om in te zetten om de samenwerkingsvaardigheden van de kinderen te oefenen en te verbeteren. Daarvoor hoef je niet te kijken naar hoe kinderen van te voren hebben gescoord. Kinderen kun je in principe allemaal aan elkaar koppelen. Natuurlijk weet je uit ervaring dat het verstandig is om bepaalde kinderen in de klas niet aan elkaar te koppelen: omdat je weet dat ze niet serieus aan de slag kunnen samen of dat er ruzie zal ontstaan tussen deze leerlingen. Daar moet je als leerkracht wel rekening mee houden. Ook kun je er dan voor kiezen om deze kinderen juist wel aan elkaar te koppelen en hen intensiever te begeleiden in het proces van samenwerken.

Door tandemleren in te zetten wordt er gewerkt aan de samenwerkingsvaardigheden en zal er door de kinderen beter worden gescoord op het onderdeel samenwerken. Dit is een belangrijk onderdeel van de sociaal-emotionele ontwikkeling.

- *Waarom zou je kiezen voor tandemleren (in een combinatiegroep)?*

Door tandemleren te integreren in je onderwijs zorg je er voor dat de kinderen veel met elkaar samenwerken. Dit doen ze dan op verschillende manieren, met verschillende werkvormen. Hierdoor leren de kinderen van elkaar, maar vooral ook met elkaar. Door dit ook te doen in een combinatiegroep, zorg je er voor dat de verschillende groepen ook met elkaar samenwerken. Zo voorkom je een tweedeling in de groep en kun je de hele klas dus door elkaar mengen. Oudere kinderen leren van/met jongere kinderen, en andersom. Zwakke kinderen leren van/met sterkere kinderen, en andersom. Daarom zou ik het zeker aanbevelen om te kiezen voor tandemleren, ook in een combinatiegroep.

Onderzoeksvraag

Het antwoord op mijn onderzoeksvraag is ook de conclusie die ik uiteindelijk heb getrokken. Mijn onderzoeksvraag was:

- *Hoe kan ik tandemleren het beste inzetten in een combinatiegroep: gericht op resultaat en op sociaal-emotionele ontwikkeling?*

Dit bleek nog een vrij lastige vraag. Na het doen van mijn onderzoek kan ik hier nog niet goed antwoord op geven. Het onderzoek dat ik heb uitgevoerd was in een combinatie groep: groep 1/2. Maar of de resultaten die ik daar heb behaald ook automatisch toe zijn te kennen aan andere combinatiegroepen denk ik niet. Ik denk dat als je hier antwoord op zou willen hebben je een meer uitgebreid onderzoek moet doen. Je zou dan tandemopdrachten in verschillende combinatiegroepen kunnen uitvoeren en analyseren. Deze combinatiegroepen moeten dan ook nog weer met elkaar vergeleken worden. Mijn onderzoeksgroep was te klein om hier een duidelijk en algemeen beeld van te geven. Om een beter antwoord te kunnen geven moet de vraag eigenlijk meer gericht zijn op de groep waar ik het onderzoek in heb gedaan: groep 1/2 b van Mijn stageschool.

Als ik dan antwoord geef op de vraag: Hoe kan ik tandemleren het beste inzetten in groep 1/2b van Mijn stageschool: gericht op resultaat en op sociaal-emotionele ontwikkeling? Wordt het een ander verhaal.

Om tandemleren in te zetten gericht op resultaat (taal en rekenen) kun je het koppels maken waarin tenminste één sterke leerling zit. De sterke leerling haalt het niveau van de zwakkere leerling omhoog. Maar de sterke leerling leert zelf ook op verschillende manieren naar de stof te kijken. Dus ook hun niveau zal stijgen. Ook is het een mogelijkheid om twee sterke leerlingen aan elkaar te koppelen. Zij halen het beste uit zichzelf, maar ook uit elkaar. Ze gaan de uitdaging aan om het nog moeilijker te maken. Ze blijven dus niet op hetzelfde niveau hangen, maar stijgen daar zelfs boven uit.

Tandemleren kun je natuurlijk ook inzetten om de sociaal-emotionele ontwikkeling te bevorderen. Met de opdrachten hebben de kinderen verschillende samenwerkingsvaardigheden geoefend en geleerd. Deze zijn heel belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. Bij het inzetten van de tandemopdrachten hoef je niet te kijken naar hoe kinderen van tevoren hebben gescoord. Kinderen kun je in principe allemaal aan elkaar koppelen. Natuurlijk weet je uit ervaring dat het verstandig is om bepaalde kinderen in de klas niet aan elkaar te koppelen: omdat je weet dat ze niet serieus aan de slag kunnen samen of dat er ruzie zal ontstaan tussen deze leerlingen. Daar moet je als leerkracht wel rekening mee houden. Ook kun je er dan voor kiezen om deze kinderen juist wel aan elkaar te koppelen en hen intensiever te begeleiden in het proces van samenwerken. De resultaten op het gebied van samenwerken zullen hierdoor zeker verbeteren. Dit is een belangrijk punt in de sociaal-emotionele ontwikkeling.

5.2 Aanbevelingen

Nadat ik onderzoek heb gedaan naar het tandemleren en hoe je dit het best in kunt zetten in je (combinatie)groep ben ik er achter gekomen dat er aan een aantal dingen nog wel gewerkt moet worden.

Leerkrachten moeten zich verdiepen in de theorie van tandemleren (dus van coöperatief leren) en het meer toepassen.

Als de leerkrachten zich verdiepen in de theorie van tandemleren, is het inzetten van tandemleren niet meer een kwestie van leuk leerlingen aan elkaar koppelen en weer eens een andere werkvorm. Maar dan wordt het tandemleren ook meer bewust ingezet. Wat is de achterliggende gedachte? Ik denk dat als leerkrachten dit weten, ze heel goed hiermee om kunnen gaan. Als je hier al mee begint in de kleutergroepen zul je het steeds meer kunnen gaan uitbouwen in de hogere groepen. Kinderen zullen dan goed met elkaar kunnen samenwerken en de kinderen leren met en van elkaar.

Om leerkrachten aan te sporen om meer tandemopdrachten uit te voeren in de groepen denk ik dat het goed is om een map aan te leggen (tastbaar in de teamkamer of als document op de computer) waar allerlei opdrachten al staan uitgewerkt.

Mijn mentor had voor zichzelf een map aangelegd met ideeën voor tandemopdrachten. Hier heb ik dus gebruik van kunnen maken. Deze tandemopdrachten zijn gericht op de kleuterbouw. Dit is natuurlijk te gebruiken als opzet voor de rest van de school. Als er dan al wordt begonnen met het uitvoeren van deze opdrachten in de kleutergroepen, dan zal het zich makkelijker kunnen uitbreiden naar de hogere groepen. Op deze manier wordt er dan door de hele school gewerkt aan de (samenwerkings)vaardigheden, en hoeven de opdrachten niet steeds weer opnieuw uitgelegd te worden. Als er dan een map ligt waar de leerkrachten ideeën uit op kunnen doen, zullen ze het ook sneller gaan gebruiken tijdens hun lessen.

Als vervolgonderzoek zou ik de onderzoeksgroep verder uitbreiden om een meer algemeen beeld te krijgen hoe het tandemleren het best in te zetten is in combinatiegroepen gericht op resultaat en op de sociaal-emotionele ontwikkeling.

Mijn onderzoek is heel erg gericht geweest op mijn eigen groep. Als je een goed antwoord zou willen krijgen op mijn onderzoeksvraag zou je de onderzoeksgroep moeten uitbreiden. Zo kan er aan gedacht worden om meerdere tandemopdrachten te ontwerpen en dezelfde opdrachten in meerdere groepen uit te voeren en ook deze met elkaar te vergelijken. Zo krijg je een bredere kijk op de resultaten en is het beeld algemener, en niet meer gericht op een kleine groep. Zo wordt het ook een meer representatief beeld.

Literatuurlijst

Boeken:

- Brakenhoff, J., Homminga, S., (1995) *Ontwikkelingspsychologie voor het onderwijs*, Wolters-Noordhoff bv. Groningen
- Förrer, M., Kenter, B., Veenman, S., (2000) *Coöperatief leren in het basisonderwijs*, Onderwijsontwikkeling en advies, Amersfoort
- Lieshout van, Lier van, Hoeben, (1993) *Sociaal-emotionele ontwikkeling. De vertrouwensrelatie als basis*, De Ruiter
- Stevens. L, (1994) *Over het vakmanschap van de leraar. Onderwijsleerproblemen*, ISOR Universiteit Utrecht, Utrecht
- Vugt, J. van, *Coöperatief leren binnen adaptief onderwijs*, (2005) HB uitgevers, Baarn

Internet:

- Mijn stageschool, *Bewust Adaptief Onderwijs op onze school*, http://www.obshetslingertouw.nl/nl/pages/default/0/de_school_bas-onderwijs.php (29aug.2012)

Andere bronnen:

- Reader Algemene Pedagogische Minor – Suzanne Visser
- BAS-map Mijn stageschool – Tandemleren 502
- Schoolgids Mijn stageschool – 2011/2012
- Observatielijst Rekenen voor kleuters – Mijn stageschool
- Observatielijst Taal voor kleuters – Mijn stageschool
- SCOL-lijsten groep 1-2 – Mijn stageschool
- Ideeënmap tandemopdrachten – Godelieve van Oers

Bijlagen

- ❖ Bijlage I
Uitgevoerde tandemopdrachten
 - Om de beurt
 - Duo's
 - Om de beurt
 - Denken, delen, uitwisselen
- ❖ Bijlage II
SCOL – lijsten: januari en mei
- ❖ Bijlage III
Groepsobservatieformulier – rekendomein
 - Om de beurt
 - Duo's
- ❖ Bijlage IV
Groepsobservatieformulier – taaldomein
 - Om de beurt
 - Denken, delen, uitwisselen
- ❖ Bijlage V
Analyses van tandemopdrachten (en observatieformulieren taal en rekenen)
 - Om de beurt (rekenen)
 - Duo's (rekenen)
 - Om de beurt (taal)
 - Denken, delen, uitwisselen (taal)
- ❖ Bijlage VI
Analyse SCOL - sociaal-emotionele ontwikkeling

Bijlage I - Uitgevoerde tandemopdrachten

Om de beurt

5. Vormen van tweetallen

De kinderen moeten tweetallen vormen. Dit kan gebeuren doordat de leerkracht de tweetallen aanwijst of de kinderen vormen zelf een tweetal.

6. Leerkracht stelt een vraag met meerdere korte antwoordmogelijkheden

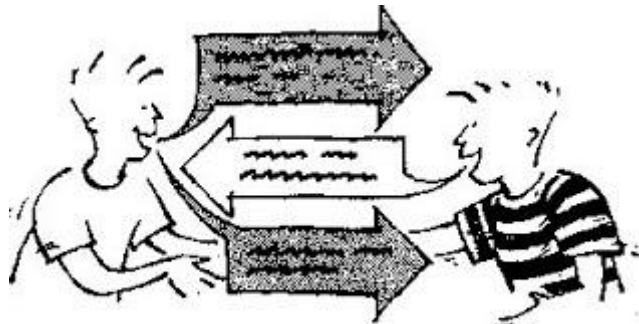
De leerkracht stelt een vraag waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn. Zo kan er bijvoorbeeld gevraagd worden naar: zoveel mogelijk..... Nu mogen de kinderen om de beurt een antwoord geven in hun tweetal. Wie er begint wordt van te voren bepaald (door de leerkracht).

7. De tweetallen geven om de beurt een antwoord

Een van de kinderen begint met het geven van een antwoord. Daarna is de andere aan de beurt, dan het eerste kind weer etc. Samen moeten ze dan proberen om zoveel mogelijk antwoorden te geven.

8. Klassikaal nabespreken

Een aantal kinderen worden aangewezen om hun antwoorden met rest van de klas te delen. Zo wordt het nabesproken. Natuurlijk kan de leerkracht er daarna ook voor kiezen om te vragen of er nog een tweetal was die nog andere antwoorden had.

Voor ik begon met deze opdracht heb ik een introductie gegeven op de splitsingen. Klassikaal hebben we splitsingen van 5 gemaakt. Dit heb ik op verschillende manieren laten zien: met fishes, vingers en cijfers. De opdracht die ik bij deze werkvorm heb gegeven is: Zoek met z'n tweeën een plekje in het lokaal. Je krijgt van mij een blaadje en een potlood mee. Noteer om de beurt een splitsing van 10 op het papier. Het moeten allemaal verschillende splitsingen worden. Je mag elkaar corrigeren als het niet klopt.

Voor de nabespreking kwamen de kinderen weer in de kring. Ik heb gevraagd hoe de samenwerking ging. Heb je elkaar ook kunnen helpen? Hebben jullie complimentjes gegeven? Hoe heb je elkaar geholpen? Toen heb ik een aantal tweetallen gevraagd naar hun uitkomsten. We hebben er een paar besproken. Uiteindelijk heb ik nog de vraag gesteld of er nog een tweetal was dat een ander antwoord had. → zie Bijlage III – Groepsobservatieformulier rekendomein.

Duo's

1. Duo's vormen

De leerkracht wijst aan welke kinderen gaan samenwerken met elkaar. En licht dan ook de werkwijze en de opdracht verder toe.

2. De kinderen werken in duo's

De kinderen maken om en om een opgave (een som, vraag...) de ander observeert op dat moment of biedt hulp. Belangrijk is het wel dat het kind dat de opdracht maakt hardop denkt. Op deze manier kan de ander ook hulp bieden als het nodig is, en kan die gene weten hoe de ander de opdracht maakt. Het eerste kind maakt de opgave en het andere kind controleert of het antwoord klopt. Hierbij is het belangrijk dat kinderen elkaar dus helpen als het niet goed gaat, maar ook dat ze elkaar complimenten geven als het wel goed is.

3. Nabespreken

De leerkracht vraagt een aantal duo's (tweetallen) naar de manier van samenwerken. Maar vraagt ook of het maken van de opdrachten goed is gegaan. Nu kan de leerkracht ervoor kiezen om de antwoorden allemaal klassikaal bij langs te gaan, maar ook om de werkbladen zelf later na te kijken. Maar het bespreken van de samenwerking moet zeker wel gedaan worden!

De opdracht die ik bij deze werkvorm heb gegeven is: Ga achter elkaar zitten. Een iemand tekent een aantal stippen op de rug van de ander, zodat je een lieveheersbeestje wordt. De ander moet goed tellen hoeveel stippen het zijn. Die mag dat dan zeggen. Dan tekent de eerste nog een aantal stippen op de rug erbij. De ander moet nu tellen hoeveel stippen je samen op je rug hebt. De gene die tekent moet dus ook goed onthouden hoeveel stippen hij zet. Dan mag die gene zeggen hoeveel stippen hij samen op zijn rug heeft en de ander gaat dit controleren. Als iemand het lastig vindt, mag je elkaar natuurlijk helpen. Als de gene het goed heeft, dan mag je een complimentje geven. En daarna wissel je van rol.

Bij de nabespreking heb ik gevraagd naar hoe er werd samengewerkt. Hebben jullie elkaar kunnen helpen? Elkaar complimentjes gegeven? Hoe heb je elkaar geholpen? Is de opdracht goed gegaan? Wat was lastig? Alle tweetallen mochten een "sommetje" noemen die ze hadden gedaan. → zie Bijlage III – Groepsobservatieformulier rekendomein

Om de beurt

1. Vormen van tweetallen

De kinderen moeten tweetallen vormen. Dit kan gebeuren doordat de leerkracht de tweetallen aanwijst of de kinderen vormen zelf een tweetal.

2. Leerkracht stelt een vraag met meerdere korte antwoordmogelijkheden

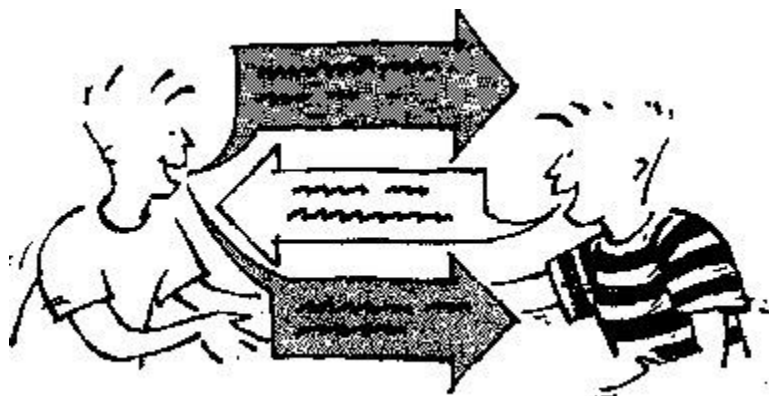
De leerkracht stelt een vraag waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn. Zo kan er bijvoorbeeld gevraagd worden naar: zoveel mogelijk..... Nu mogen de kinderen om de beurt een antwoord geven in hun tweetal. Wie er begint wordt van te voren bepaald (door de leerkracht).

3. De tweetallen geven om de beurt een antwoord

Een van de kinderen begint met het geven van een antwoord. Daarna is de andere aan de beurt, dan het eerste kind weer etc. Samen moeten ze dan proberen om zoveel mogelijk antwoorden te geven.

4. Klassikaal nabespreken

Een aantal kinderen worden aangewezen om hun antwoorden met rest van de klas te delen. Zo wordt het nabesproken. Natuurlijk kan de leerkracht er daarna ook voor kiezen om te vragen of er nog een tweetal was die nog andere antwoorden had.

De opdracht die ik aan de kinderen mee heb gegeven is: Bedenk samen zoveel mogelijk woorden die beginnen met (de klank) -L-. Om en om mochten de kinderen een woordje zeggen. De ander moest hier goed naar luisteren, want je mocht niet dezelfde woordjes noemen. Ook moesten ze elkaar corrigeren als het niet goed was. Ze moesten van mij ook bijhouden hoeveel woordjes ze hadden genoemd. (met hun vingers)

Daarna kwamen de kinderen weer terug in de kring. Toen heb ik van ieder tweetal gevraagd hoeveel woordjes ze hadden bedacht en of ze er een aantal konden noemen. Toen heb ik natuurlijk ook gevraagd naar hoe de samenwerking ging. Heb je goed naar elkaar geluisterd? Complimentjes gegeven? → zie Bijlage IV – Groepsobservatieformulier taaldomein

Denken, delen, uitwisselen

5. De leerkracht geeft een opdracht of stelt een vraag

Hierbij geeft de leerkracht aan dat de kinderen eerst individueel moeten nadenken en pas daarna met elkaar mogen overleggen.

6. Individuele bedenktijd

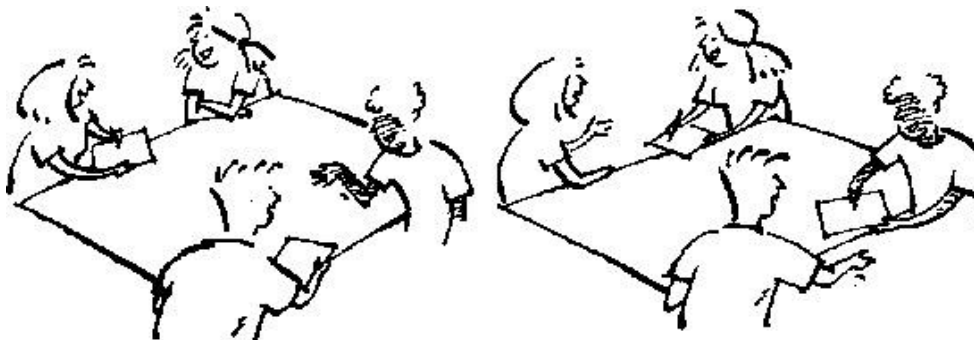
De kinderen denken eerst zelf (1-2 minuten) na over het antwoord. In hogere groepen kun je kinderen ook hun eigen antwoord op laten schrijven (in steekwoorden).

7. Overleg in tweetallen

De kinderen overleggen in tweetallen. Ze delen hun antwoord met elkaar. Om te zorgen dat ieder kind aan de beurt komt kun je er als leerkracht voor kiezen om een tijdlimiet mee te geven. Eerst mag de ene praten en daarna mag de ander zijn antwoord vertellen. Samen moeten de kinderen dan tot een antwoord komen.

8. Uitwisselen

Daarna worden de antwoorden klassikaal uitgewisseld. De leerkracht wijst dan een aantal kinderen aan die hun antwoord mogen geven.

De opdracht die ik aan de kinderen heb gegeven is: Ik heb aan de kinderen een boek laten zien. Aan de hand van de buitenkant (de kaft) van een boek kun je voorspellen waar het verhaal over zal gaan. Ik wilde graag dat de kinderen dit eerst voor zichzelf zouden bedenken: Waar zou het verhaal over gaan? Wat gebeurt er? Wie speelt de hoofdrol in het boek? De volgende stap was dat de kinderen in tweetallen hun verhaal met elkaar mochten delen. Hiervoor gaf ik een tijd mee: eerst mag de ene vertellen, als ik dan in mijn handen klap mag de andere vertellen. Samen moeten de kinderen dan tot een verhaal komen.

Daarna kwamen de kinderen weer terug in de kring. Eerst heb ik met de kinderen klassikaal besproken: Hoe hebben jullie samen een verhaal bedacht? Ging dit goed? Wie vertelde het meest? Hebben jullie goed overlegd? Hebben jullie elkaar ook complimentjes gegeven? Toen ben ik de tweetallen bij langsgeslagen. Daarna heb ik gevraagd waar het boek volgens hen over zou gaan. De resultaten hiervan heb ik verwerkt in Bijlage IV – Groepsobservatieformulier taaldomein.

Bijlage II – SCOL lijsten

Afname januari – voordat ik tandemopdrachten met de kinderen heb gedaan.

Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL)

Page 1

Groepgegevens

Schooljaar: 2011-2012

Afname: januari 2012

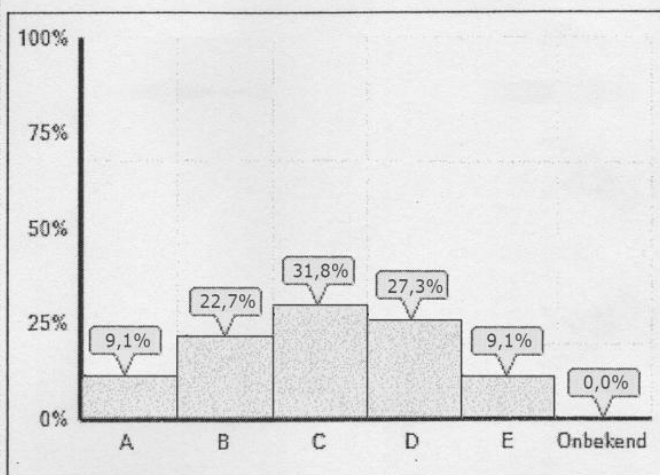
Groep: eekhoorns

Leerkracht: [REDACTED]

SCOL afname

Normgroep

Naam ^	Score	Normgroep	Normgroep	Aantal scores	Procentueel
Silke [REDACTED]	92	C	A	2	9,1 %
Vlora [REDACTED]	84	D	B	5	22,7 %
Kaimby [REDACTED]	105	A	C	7	31,8 %
Fardou [REDACTED]	97	B	D	6	27,3 %
Alex [REDACTED]	85	D	E	2	9,1 %
Merit [REDACTED]	100	B	Onbekend	0	0,0 %
Jesse [REDACTED]	84	D	Totaal	22	100%
Nils [REDACTED]	85	D			
Mette [REDACTED]	94	C			
Stefan [REDACTED]	79	E			
Arda [REDACTED]	78	E			
Kosta [REDACTED]	92	C			
Borg [REDACTED]	86	D			
Florine [REDACTED]	106	A			
Daantje [REDACTED]	98	B			
Yolanthe [REDACTED]	95	C			
Boudewijn [REDACTED]	85	D			
Lasse [REDACTED]	93	C			
Nienke [REDACTED]	100	B			
Kyra [REDACTED]	102	B			
Amber [REDACTED]	94	C			
Finn [REDACTED]	92	C			
Gemiddelde	92,1				

Norm per categorie

75% van de leerlingen de norm gehaald	Totaal	Ervaringen	Aardig	Samen	Taak	Presenteren	Keuze	Opkomen	Ruzie
eekhoorns	●	●	●	○	●	●	●	●	○

Afname mei – nadat ik tandemopdrachten met de kinderen heb gedaan.

Sociale Competentie Observatie Lijst (SCOL)

Pa

Groepgegevens

Schooljaar: 2011-2012

Afname: mei 2012

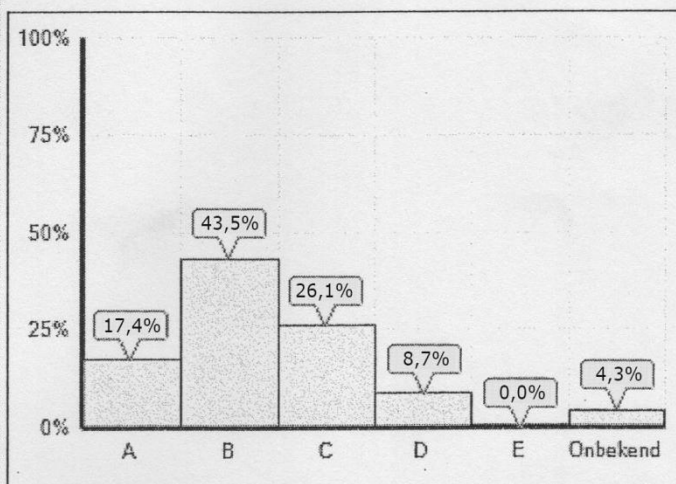
Groep: eekhoorns

Leerkracht: [REDACTED]

SCOL afname

Normgroep

Naam ^	Score	Normgroep	Normgroep	Aantal scores	Procentueel
Silke [REDACTED]	95	C	A	4	17,4%
Vlora [REDACTED]	86	C	B	10	43,5%
Kaimby [REDACTED]	106	A	C	6	26,1%
Fardou [REDACTED]	98	B	D	2	8,7%
Alex [REDACTED]	92	C	E	0	0,0%
Merit [REDACTED]	102	B	Onbekend	1	4,3%
Jesse [REDACTED]	92	C	Totaal	23	100%
Nils [REDACTED]	104	B			
Mette [REDACTED]	102	B			
Levy [REDACTED]	-				
Stefan [REDACTED]	85	D			
Arda [REDACTED]	84	D			
Kosta [REDACTED]	94	C			
Borg [REDACTED]	94	C			
Florine [REDACTED]	108	A			
Daantje [REDACTED]	100	B			
Yolanthe [REDACTED]	103	B			
Boudewijn [REDACTED]	97	B			
Lasse [REDACTED]	100	B			
Nienke [REDACTED]	107	A			
Kyra [REDACTED]	111	A			
Amber [REDACTED]	100	B			
Finn [REDACTED]	99	B			
Gemiddelde	98,1				

Norm per categorie

75% van de leerlingen de norm gehaald	Totaal	Ervaringen	Aardig	Samen	Taak	Presenteren	Keuze	Opkomen	Ruzie
eekhoorns									

Bijlage III – Groepsobservatieformulier rekendomein

Groepsobservatieformulier rekendomein

Voldoende onvoldoende matig

Om de beurt

NAAM Groep 1	Splitsingen t/m 12 Voor	Na	Resultatief tellen t/m 12 Voor	Na	Verkort tellen voor	Na		Vooruitgang	Zelfde niveau
Silke									
Alex									
Merit									
Jesse									
Nils									
Stefan									
Arda									
Kosta									
Florine									
Nienke									
Kyra									
Vlora									
Mette									
Levy									
Marit									
Nienke									
Brian									

Groep 2

Kaimby									
Fardou									
Borg									
Daantje									
Yolanthe									
Boudewijn									
Lasse									
Amber									
Finn									

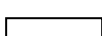
 = Deze leerlingen zijn later het jaar ingestroomd

Groepsobservatieformulier rekendomein

Volgende

onvoldoende

matig

Duo's

NAAM Groep 1	Erbij,eraf, (t/m 12) Voor	Na	Resultatief tellen (t/m 12) Voor	Na	Verkort tellen voor	Na		Vooruitgang	Zelfde niveau
Silke									
Alex									
Merit									
Jesse									
Nils									
Stefan									
Arda									
Kosta									
Florine									
Nienke									
Kyra									
Vlora									
Mette									
Levy									
Marit									
Nienke									
Brian									

Groep 2

Kaimby									
Fardou									
Borg									
Daantje									
Yolanthe									
Boudewijn									
Lasse									
Amber									
Finn									

..... = Deze leerlingen zijn later het jaar ingestroomd

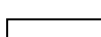
Bijlage IV – Groepsobservatieformulier taaldomein

Groepsregistratie taaldomein

Voldoende

onvoldoende

matig

Om de beurt

NAAM	Kent aantal letters		Weet dat klanken gekoppeld zijn aan letters		Klanken onderscheiden			Vooruitgang	Zelfde niveau
Groep 1	Voor	Na	Voor	Na	Voor	Na			
Silke									
Alex									
Merit									
Jesse									
Nils									
Stefan									
Arda									
Kosta									
Florine									
Nienke									
Kyra									
Vlora									
Mette									
Levy									
Marit									
Nienke									
Brian									

Groep 2

Kaimby									
Fardou									
Borg									
Daantje									
Yolanthe									
Boudewijn									
Lasse									
Amber									
Finn									

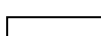
..... = Deze leerlingen zijn later het jaar ingestroomd

Groepsregistratie taaldomein

Voldoende

onvoldoende

matig

Denken, delen, uitwisselen

NAAM	Kan verhaal voorbereiden en vertellen <i>Voor</i>	<i>Na</i>	Kan voorspellingen doen over een verhaal <i>Voor</i>	<i>Na</i>	Kan duidelijk verwoorden <i>Voor</i>	<i>Na</i>		Vooruitgang	Zelfde niveau
Groep 1									
Silke									
Alex									
Merit									
Jesse									
Nils									
Stefan									
Arda									
Kosta									
Florine									
Nienke									
Kyra									
Vlora									
Mette									
Levy									
Marit									
Nienke									
Brian									

Groep 2

Kaimby									
Fardou									
Borg									
Daantje									
Yolanthe									
Boudewijn									
Lasse									
Amber									
Finn									

..... = Deze leerlingen zijn later het jaar ingestroomd

Bijlage V – Analyses van tandemopdrachten

Om de beurt

Koppels op gebied van rekenen, Om de beurt:

Combinatie	Namen
Groep 2: sterk – zwak	Amber en Fardou
Groep 2: sterk – sterk	Finn en Daantje
Groep 2: zwak – zwak	Boudewijn en Lasse
Sterk (groep 2) – sterk (groep 1)	Kaimby en Merit
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Yolanthe en Stefan
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Borg en Kyra
Groep 1: sterk – sterk	Nienke en Florine
Groep 1: zwak - zwak	Arda en Alex
Groep 1: sterk – zwak	Mette en Jesse
Groep 1: sterk – sterk	Silke en Nils
Groep 1: zwak - zwak	Vlora en Kosta

Amber en Fardou: De samenwerking ging heel goed. Amber hielp Fardou veel door dingen te laten zien met haar vingers. Hierdoor kreeg Fardou het ook meer door. Wel merkte ik aan Fardou dat ze nog veel gokte. Wel vooruit gegaan. Amber noteerde met cijfers, Fardou met stippen.

Finn en Daantje: Eitje was dit voor hen. Ze waren zo klaar met de opdracht. Ze hebben het genoteerd met cijfers. Toen heb ik de opdracht lastiger voor ze gemaakt: Splitsingen van 20. Dit vonden ze lastiger, maar kwamen ze prima uit.

Boudewijn en Lasse: Beiden zijn niet sterk hierin. Maar met de oefening heeft Lasse mij verbaasd. Hij had het goed door! Vond het wel lastig om dit over te brengen op Boudewijn.

Kaimby en Merit: Beide sterke rekenaars. Maar Kaimby kan het lastig onder woorden brengen. Gelukkig kon hij het nu uittekenen! Goede resultaten. Goed gewerkt! Waren aan elkaar gewaagd.

Yolanthe en Stefan: Yolanthe kan duidelijk uitleggen. Hierdoor heeft ze Stefan goed kunnen helpen. Yolanthe schreef met cijfers. Stefan probeerde dit ook, maar stapte gauw terug naar de stippen. Goed gedaan.

Borg en Kyra: Kyra vind rekenen lastig. Borg kon haar het jammer genoeg niet goed uitleggen, terwijl hij het zelf zo goed snapt! Maar doordat Kyra zag wat Borg steeds deed (hij tekende stippen en telde deze samen tot 10) kreeg zij ook beter door hoe het moest. Ze bleef het wel heel lastig vinden.

Nienke en Florine: Beide meiden zijn sterk in rekenen. Dat was ook in deze opdracht te zien. Ze hebben voor zichzelf een uitdaging gezocht. Ze hebben eerst om de beurt met stippen getekend, dit ging vrij snel. Daarna hebben ze zelf bedacht om de cijfers erbij te schrijven!

Arda en Alex: Beide jongens zijn niet sterk in rekenen. Toch kreeg Alex tijdens de uitleg vooraf door hoe het in zijn werk ging. Hij heeft steeds met stippen wel splitsingen kunnen maken van 10. Arda daarin tegen vond het lastig, had de concentratie niet. Alex heeft hem echt geprobeerd er bij te betrekken. Toen heb ik Arda erop gewezen om steeds te controleren wat Alex tekende: zijn het wel 10 stippen? Toen wilde hij wel meedoen.

Mette en Jesse: Mette heeft Jesse hier goed geholpen. Mette snapte het goed, en kon ook aan Jesse met haar vingers laten zien hoe het moest. Jesse snapte het dan weer wel en dan weer niet. Ligt aan zijn concentratie.

Silke en Nils: Beide sterke rekenaars, maar beide ook onzeker. Maar met deze opdracht hebben ze elkaar er doorheen gesleept! Veel complimentjes aan elkaar gegeven. Mooi om te zien. Ook zij waren vrij snel klaar. Hen heb ik toen de opdracht gegeven om er cijfers bij te zetten, in plaats van alleen stippen. Nieuwe uitdaging voor ze!

Vlora en Kosta: Allebei zijn het geen sterke rekenaars. Bij deze opdracht hebben ze elkaar helaas ook niet kunnen optrekken. Ze bleven een beetje hangen in het werken met hun vingers en het niet op papier kunnen zetten van de uitkomst. De splitsingen op zich hadden ze wel door, dus toch iets vooruitgang. Maar dit kwam niet door de opdracht, maar door de uitleg vooraf.

Conclusie

Door kinderen aan elkaar te koppelen die beide zwak zijn op dit gebied is er weinig vooruitgang geboekt. Sommige kinderen gingen wel wat vooruit in hun niveau, maar dat kwam meer door de uitleg vooraf dan door de opdracht. Ook konden ze hun maatje hier dan niet in meenemen. Dus zwakke kinderen aan elkaar koppelen is hierbij niet handig.

Verder heb ik de conclusie kunnen trekken dat wanneer ik een sterk kind aan een ander kind koppel (of deze nu sterk is of zwak) het niveau van beide kinderen omhoog gaat. Dit kan zijn in grote stappen of in kleine stappen. Maar het niveau gaat omhoog. Dus het is handig om sterke kinderen te "gebruiken" in de koppels, zeker bij zwakkere kinderen. Dan kunnen ze het zwakke kind

helpen om op een hoger niveau te komen. Dit was te zien bij Yolenthe en Stefan, maar ook bij Mette en Jesse.

Duo's

Koppels voor tandemopdracht op gebied van rekenen, Duo's:

Combinatie	Namen
Groep 2: sterk – sterk	Amber - Finn
Groep 2: zwak – zwak	Fardou - Boudewijn
Groep 2: sterk – zwak	Borg – Lasse
Zwak (groep 2) – sterk (groep 1)	Yolanthe - Merit
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Daantje – Arda
Sterk (groep 1) – zwak (groep 2)	Silke – Kaimby
Groep 1: sterk – sterk	Mette – Nienke
Groep 1: zwak – zwak	Vlora – Jesse
Groep 1: zwak – sterk	Stefan – Nils
Groep 1: zwak – zwak	Alex – Kosta
Groep 1: sterk – zwak	Florine – Kyra

Kaimby en Silke – Beide sterke rekenaars. Kaimby vond het lastig om onder woorden te brengen, maar zijn antwoorden waren goed. Hadden veel plezier samen.

Kosta en Alex – Iets beter, omdat ze elkaar gingen uitleggen. Beiden vonden ze het wel lastig. Maar door veel te oefenen ging het wel beter.

Merit en Yolanthe – Yolanthe iets omhoog, omdat Merit goed kon uitleggen.

Jesse en Vlora – Beide zwak gebleven. Ze kwamen er niet goed uit, kleine hoeveelheden wel, maar hoe groter de hoeveelheden hoe lastiger..

Nils en Stefan – Nils heeft Stefan wel wat kunnen helpen. Eerst wat lastig, maar na mate van tijd kreeg Stefan het beter door.

Arda en Daantje – Daantje heeft Arda heel erg goed geholpen. Ze kon goed onder woorden brengen wat hij nu eigenlijk moest doen. Alleen kwam dit bij Arda helaas niet goed binnen. Voor Daantje was dit een extra uitdaging, ze heeft het op meerdere manieren uitgelegd.

Florine en Kyra – Florine vond het lastig om Kyra te helpen. Ze ging eigenlijk

dingen voorzeggen. Hier heeft Kyra niet zoveel aan gehad. Nadat ik wat aanwijzingen gaf pikte Florine dit goed op. Toen kon ze Kyra ook meer uitleg geven.

Nienke en Mette – Beide sterke rekenaars. Ze hadden veel plezier in de opdracht. Ze maakten het steeds moeilijker voor elkaar.

Fardou en Boudewijn – Beide geen sterke rekenaars. Boudewijn had deze opdracht wel goed door. Hij probeerde het ook uit te leggen aan Fardou, maar de “sometjes” maken in haar hoofd lukte niet zo goed. Nadat Boudewijn haar wees op het gebruik van de vingers om te tellen ging het iets beter. Tot hij meer dan 10 keer op haar rug tikte... Toen werkten de vingers niet meer!

Borg en Lasse – Borg is heel sterk in rekenen, maar heeft weinig geduld. Dat is ook gebleken tijdens deze opdracht. Hij vond het wel leuk om te doen, maar kon Lasse weinig uitleg geven. Hierdoor zijn er weinig resultaten geboekt helaas.

Amber en Finn – Zij zijn beide sterke rekenaars, die het elkaar graag moeilijk maakten. Maar toch hebben zij het super goed gedaan. Ze hebben zelfs wel tot 20 gedaan!

Conclusie

Na deze opdracht kan ik de conclusie trekken dat wanneer je een sterk kind koppelt aan een ander kind (of deze nu zwak is of sterk) dat de resultaten omhoog gaan. Er wordt met deze opdracht veel gecommuniceerd, je kunt elkaar helpen door uit te leggen. Alleen bij Borg en Lasse bleek dit lastig, maar dat is vooral omdat Borg het geduld niet had om uitleg te geven. Ik denk dat als Lasse aan iemand anders gekoppeld zou zijn die ook sterk was, dat hij wel vooruitgang zou hebben geboekt. Als Borg gekoppeld zou zijn aan een andere sterke leerling, zou hij meer plezier hebben gehad en ook zouden zij dan samen steeds moeilijkere “sometjes” maken.

Bij het koppelen van twee zwakke leerlingen aan elkaar is er weinig tot geen vooruitgang geboekt. Deze kinderen vonden het lastig, omdat ze het al niet zo goed snapten. Hierdoor konden ze elkaar ook niet goed uitleggen hoe het wel moest. Toch na een aantal keer de opdracht te doen kwam er bij sommige koppels wel iets vooruitgang: Kosta en Alex, Jesse en Vlora (op wat lager niveau).

Deze opdracht heeft voor Arda niks uitgehaald. Maar Daantje heeft er toch veel aan gehad. Ze heeft de opdracht en de stof op meerdere manieren uitgelegd aan hem. Hierdoor keek zij er ook steeds weer anders naar. Heel goed!

Om de beurt

Koppels voor tandemopdracht op gebied van taal, Om de beurt:

Combinatie	Namen
Groep 2: sterk – sterk	Amber – Daantje
Groep 2: zwak – zwak	Lasse – Fardou
Groep 2: sterk – zwak	Borg – Kaimby
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Yolanthe – Kyra
Sterk (groep 2) – sterk (groep 1)	Finn – Merit
Sterk (groep 2) – sterk (groep 1)	Boudewijn – Stefan
Groep 1: sterk – sterk	Silke – Nienke
Groep 1: zwak – zwak	Vlora – Alex
Groep 1: sterk – zwak	Mette – Jesse
Groep 1: sterk – zwak	Florine – Arda
Groep 1: sterk – zwak	Nils – Kosta

Silke en Nienke – Zijn beide sterke leerlingen op gebied van taal. Letters vinden ze erg interessant. Ze gingen dan ook heel serieus aan de slag met deze opdracht. Het ging heel goed!

Alex en Vlora – Beiden zijn ze niet sterk met taal. Ze vonden deze opdracht wel leuk, maar vonden het heel lastig. De woorden die waren besproken in de kring konden ze nogmaals noemen, maar nieuwe woorden konden ze eigenlijk niet bedenken. Wel konden ze in woorden van anderen de letter l herkennen!

Merit en Finn – Allebei vinden ze letters heel interessant. Bij deze opdracht was dat ook goed te merken. Ze hadden een hele rits met woorden bedacht. Ze hadden ze ook geteld, ze wisten wel 30 woorden! Ze hadden ze alleen niet meer allemaal onthouden...

Jesse en Mette – Jesse vindt het werken met letters heel lastig. Hij heeft er ook nog niet zo veel interesse voor. Mette wel, zij is er heel goed in. Mette probeerde Jesse steeds wel te helpen, maar er kwamen bij hem weinig woorden uit. Wel deed hij het beter dan anders.

Nils en Kosta – Nils vindt letters heel interessant. Is al druk bezig met woorden maken. Kosta totaal niet. Maar Nils heeft hem enthousiast gemaakt. Samen konden ze toch best wat woorden bedenken.

Stefan en Boudewijn – Dit zijn beide sterkere leerlingen. Ze weten goed hoe het werkt met de letters. Kennen alleen nog weinig letters, zo kenden ze de l nog niet. Maar na deze opdracht zeker wel! Goed gedaan.

Arda en Florine – Arda heeft weinig concentratie. Florine vindt zichzelf een echte juf en probeerde Arda mee te laten doen. Dit ging lastig. Florine heeft zelf wel veel bedacht, maar Arda niet. Ook heeft hij niet onthouden wat Florine zei.

Kyra en Yolanthé – Kyra vindt letters nog wel lastig. Ze vindt het wel interessant, maar vooral heel lastig om klanken te onderscheiden. Yolanthé heeft haar hier goed bij geholpen. Het viel me op dat Yolanthé heel duidelijk ging articuleren, vooral bij de klank “l”.

Kaimby en Borg – Dit was een grote uitdaging voor Borg. Hij heeft weinig geduld. En werken met klanken vindt Kaimby heel lastig, terwijl Borg er geen problemen mee heeft. Maar... het voordeel bij dit koppel is dat ze vriendjes zijn. Borg probeerde Kaimby echt op weg te helpen. Maar helaas heeft Kaimby weinig vooruitgang geboekt. Dit was te voorzien van te voren.

Fardou en Lasse – Beide zijn dit geen sterke leerlingen op het gebied van taal. Toch kwamen ze samen wel een heel eind. Het waren allemaal korte woordjes die ze bedachten, maar het begon wel met de l. Heel knap gedaan. Ik denk dat dit kwam omdat het op hun eigen niveau was.

Amber en Daantje – Twee meiden die woorden en letters geweldig vinden. Tijdens andere lessen maken ze al eigen briefjes. Dus door heen aan elkaar te koppelen kreeg je hele mooie, lange woorden! Hierin zochten zij zelf de uitdaging!

Conclusie

Als ik deze resultaten en observaties bekijken vind ik het heel opvallend om te zien dat zwakke kinderen elkaar hierbij ook kunnen laten groeien. Ik denk dat dit komt omdat ze op hun eigen niveau kunnen werken en niet opkijken tegen de gene waarmee ze samenwerken. Mooi om te zien dat hun resultaten dus iets verbeterden. Ook wanneer er sterke leerlingen aan elkaar waren gekoppeld ging dit heel goed, ze daagden elkaar uit! Die resultaten waren dan ook goed.

Het was ook goed om te zien dat wanneer je sterke kinderen aan zwakke kinderen koppelde dat de sterke kinderen de anderen ook graag wilden helpen. Jammer voor Florine dat Arda hier weinig mee deed. Maar bij Yolanthé en Kyra zag je wel dat Kyra er baat bij had. Ook voor Yolanthé werkte het goed, want door dat articuleren werden de klanken voor haar ook meer bewust.

Denken, delen, uitwisselen

Koppels voor tandemopdracht op gebied van taal, Denken, delen, uitwisselen:

Combinatie	Namen
Groep 2: sterk – sterk	Finn en Amber
Groep 2: zwak – zwak	Fardou en Boudewijn
Groep 2: sterk - zwak	Yolanthe en Kaimby
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Borg en Kosta
Zwak (groep 2) – sterk (groep 1)	Lasse en Nienke
Groep 1: sterk – sterk	Merit en Florine
Groep 1: zwak – zwak	Stefan en Alex
Groep 1: sterk - zwak	Kyra en Vlora
Groep 1: zwak – sterk	Jesse en Mette
Groep 1: sterk - zwak	Silke en Arda
Sterk (groep 2) – zwak (groep 1)	Daantje en Nils

Finn en Amber: Hun samenwerking ging heel goed. Ze luisterden echt goed naar elkaar. Hun verhalen hebben ze samengebundeld tot een verhaal. Dit hebben ze goed overlegd met elkaar. Ze konden heel goed vertellen hierover.

Fardou en Boudewijn: Beiden vonden het wat lastig om iets te bedenken. Ook tijdens het overleggen kwam er maar weinig naar voren. Ze konden elkaar niet helpen in dit proces. Uiteindelijk heeft Boudewijn wel iets verteld in de kring.

Yolanthe en Kaimby: Kaimby heeft een levendige fantasie en kon goed een verhaal bedenken bij de kaft van het boek. Yolanthe luisterde hier naar. Maar het was niet heel duidelijk voor haar. Kaimby heeft toch op zijn manier heel duidelijk verteld. Samen hebben ze uiteindelijk een verhaal bedacht, wat Yolanthe heeft verteld in de kring.

Borg en Kosta: Borg heeft een rijke fantasie en wist veel te vertellen bij het boek. Kosta vond dit lastig. Hij ging al gauw mee met het verhaal van Borg, maar hier kon hij zich wel goed in vinden. Dit verhaal heeft hij duidelijk verteld in de kring.

Lasse en Nienke: Lasse vindt het lastig om zijn fantasie te gebruiken en dit te delen in de kring. Nienke vertelt juist graag. Maar Nienke heeft ook goed vragen gesteld aan Lasse, zodat hij ook een goed verhaal had bij het boek. Leuk om die

samenwerking te zien. Lasse heeft uiteindelijk het verhaal verteld in de kring, maar vond dit wel wat eng.

Merit en Florine: Beide al heel sterk. Ze vonden het wat lastig om naar elkaar te luisteren. Maar uiteindelijk hadden ze samen een verhaal, dat heel goed doordacht was.

Stefan en Alex: Beide niet sterk. Hier was ik erg benieuwd naar. Maar uit dit tweetal is weinig gekomen. Ook tijdens de opdracht hadden ze elkaar weinig te vertellen. Ik heb nog wat vragen geopperd, maar dit vonden ze lastig. Helaas! Ze hadden uiteindelijk een heel kort verhaaltje.

Kyra en Vlora: Kyra is heel sterk. Ik hoopte dat ze Vlora hierin mee zou trekken. Dit ging tijdens het overleggen met elkaar, het delen, heel goed. Maar Vlora wist het niet meer toen we in de kring zaten. Toen heeft Kyra hun verhaal maar verteld.

Jesse en Mette: Jesse kan zich moeilijk concentreren, terwijl Mette heel erg gericht is op de opdracht. Ze krijgt Jesse hier goed in mee! Samen hebben ze een goed verhaal bij de kft van het boek.

Silke en Arda: Arda wist weinig te vertellen, hierdoor klapte Silke een beetje dicht. Dit was heel jammer! Bij hen is weinig van de opdracht terecht gekomen. Ik heb Silke nog wel naar haar verhaal gevraagd. Dit kon ze goed vertellen, haar zelfvertrouwen groeide weer een beetje.

Daantje en Nils: Deze samenwerking was heel goed! Daantje gaf Nils veel vertrouwen, hierdoor groeide hij en kon hij ook goed vertellen. Dit is heel mooi gegaan. In de kring vulde Daantje hem ook af en toe nog even aan, want Nils vond het wel wat spannend om te vertellen in de kring.

Conclusie

Hierbij kan ik de conclusie trekken dat de meeste koppels wel vooruit zijn gegaan. Sterke leerlingen "zijn op hetzelfde niveau" gebleven, maar dit komt omdat het al voldoende was. Toch hebben ook zij wel vooruitgang geboekt in de samenwerking, maar niet op het gebied van taal.

Stefan en Alex zijn hierbij niet vooruit gekomen. Zij zijn beide zwak op dit gebied, en er is dan ook niet veel uitgekomen. Dat was heel jammer. Ook bij Fardou en Boudewijn was dit goed terug te zien. Ze hebben het echt wel geprobeerd. Maar omdat ze zelf al geen goed idee hadden, konden ze dit ook lastig met elkaar delen om tot een nieuw verhaal te komen.

Dus het maken van koppels: sterk-sterk en sterk-zwak, zorgt wel voor resultaten, maar als je twee zwakke leerlingen aan elkaar koppelt is het toch minder.

Bijlage VI – Analyse SCOL sociaal-emotionele ontwikkeling

Hieronder volgt tabel, daarin is te zien hoe de kinderen voor en na het uitvoeren van de tandemopdrachten scoorden. Maar hierin is ook te zien aan wie zij waren gekoppeld tijdens de opdrachten en hoe die genen voor de tijd hadden gescoord.

Voor	Na		Arda	Nienke	Kaimby	Nils
92	95	Silke				
84	86	Vlora	Kyra	Alex	Jesse	Kosta
105	106	Kaimby	Yolanthe	Borg	Silke	Merit
97	98	Fardou	Boudewijn	Lasse	Boudewijn	Amber
85	92	Alex	Stefan	Vlora	Kosta	Arda
100	102	Merit	Florine	Finn	Yolanthe	Kaimby
84	92	Jesse	Mette	Mette	Vlora	Mette
85	104	Nils	Daantje	Kosta	Stefan	Silke
94	102	Mette	Jesse	Jesse	Nienke	Jesse
79	85	Stefan	Alex	Boudewijn	Nils	Yolanthe
78	84	Arda	Silke	Florine	Daantje	Alex
92	94	Kosta	Borg	Nils	Alex	Vlora
86	94	Borg	Kosta	Kaimby	Lasse	Kyra
106	108	Florine	Merit	Arda	Kyra	Nienke
98	100	Daantje	Nils	Amber	Arda	Finn
95	103	Yolanthe	Kaimby	Kyra	Merit	Stefan
85	97	Boudewijn	Fardou	Stefan	Fardou	Lasse
93	100	Lasse	Nienke	Fardou	Borg	Boudewijn
100	107	Nienke	Lasse	Silke	Mette	Florine
102	111	Kyra	Vlora	Yolanthe	Florine	Borg
94	100	Amber	Finn	Daantje	Finn	Fardou
92	99	Finn	Amber	Merit	Amber	Daantje

Voldoende

Matig

Onvoldoende

Als je naar de algemene scores kijkt, komt er naar voren dat de groep sowieso is gegroeid op het gebied van samenwerken. Dus dat is in elk geval een goed punt van tandemleren. Natuurlijk hebben de kinderen ook op andere manieren hieraan gewerkt. Maar met de opdrachten die met tandemleren zijn aangeboden hebben de kinderen ook goed geoefend met de vaardigheden die daarbij horen. Doordat de kinderen zijn gaan werken aan samenwerkingsvaardigheden, zijn de kinderen zeker vooruitgegaan in hun scores op samenwerken. Een aantal van de samenwerkingsvaardigheden waar aan is gewerkt tijdens de tandemopdrachten, komen ook terug in een aantal punten van SCOL. Dus door hier met tandemopdrachten bewust mee bezig te zijn, hebben de kinderen hier duidelijk van geleerd en dus is de verhoging in die scores terug te halen.

De samenwerkingsvaardigheden die tijdens de tandemopdrachten aan bod zijn gekomen zijn:

- Prettige omgang met elkaar
 - Elkaar aankijken tijdens het praten
 - Elkaar gelegenheid geven om mee te doen
- Eigen initiatief
 - Een inbreng durven hebben **
 - Meewerken aan een (groeps)opdracht **
- Gericht zijn op anderen
 - Luisteren naar elkaar
 - De inbreng van een ander accepteren **
- Je houden aan de afspraken **
 - Om de beurt praten
 - Aan de taak werken totdat deze af is
- Helpen
 - Elkaar aanbieden iets uit te leggen
 - Elkaar helpen zonder voorzeggen (al was dit wel lastig)
- Communicatie
 - Vragen stellen aan elkaar
 - Reageren op wat een ander zegt **

****Vaardigheden die terugkwamen in de vragen van SCOL**

Verder kun je zien dat vrijwel alle kinderen vooruit zijn gegaan in hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Dit geldt alleen niet voor: Stefan, Arda en Kosta. Bij Arda was dit ook al te merken tijdens zijn tandemopdrachten. Hij lette niet goed op, pikte er weinig van op, had weinig concentratie. Dus dit is goed te verklaren. Stefan en Kosta zijn in hun score beiden wel wat omhoog gegaan, maar zij hebben laag gescoord omdat zij emotioneel niet goed scoren. Dus dit heeft met de samenwerking verder weinig te maken. Het heeft meer te maken met het

opkomen voor zichzelf en het oplossen bij ruzies. Dit is dus ook goed te verklaren.

Als je dan gaat kijken naar de koppels die telkens gemaakt zijn en het verloop van hun scores, is er eigenlijk geen vaste conclusie uit te trekken. Een kind dat eerst matig scoorde en gekoppeld werd aan kinderen die slecht scoorden zijn omhoog gegaan in hun scores. Maar ook kinderen die eerst onvoldoende scoorden en ook gekoppeld zijn aan kinderen die slecht scoorden zijn omhoog gegaan in hun scores. Ook als iemand al een voldoende heeft gescoord en is gekoppeld aan kinderen die slechter scoorden, is deze gebleven op een voldoende en zelfs vooruit gegaan in de scores die daarbij horen.

Conclusie

Tandemleren is een werkwijze om in te zetten om de samenwerkingsvaardigheden van de kinderen te oefenen en te verbeteren. Daarvoor hoef je niet te kijken naar hoe kinderen van tevoren hebben gescoord. Kinderen kun je in principe allemaal aan elkaar koppelen. *Natuurlijk weet je uit ervaring dat het verstandig is om bepaalde kinderen in de klas niet aan elkaar te koppelen: omdat je weet dat ze niet serieus aan de slag kunnen samen of dat er ruzie zal ontstaan tussen deze leerlingen. Daar moet je als leerkracht wel rekening mee houden. Ook kun je er dan voor kiezen om deze kinderen juist wel aan elkaar te koppelen en hen intensiever te begeleiden in het proces van samenwerken.*

Door tandemleren in te zetten wordt er gewerkt aan de samenwerkingsvaardigheden en zal er door de kinderen zeker beter worden gescoord op het onderdeel samenwerken.